

Tū'un é vā'a iña Xuva ko e xntée na'a San Marcu

*Kaka'an ntódo Juaan Bautista ñuu itsí kån
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)*

¹ Dukuån o iñi ntu'u e dóo vá'ā ó kaka'an tú'un iña Jesúcristu, divi I'xá Xuva kō, ña tuví e dukún kån.

² Nté ntūvi di'na uve na'a kaka'an Ísaia, ña é ka'án naa Xuva ko kídaā, tsí du'vā ó kaka'an Xúva ko ni I'xā ña:

Di'na taxnūu ú uun ña'a, ña é xtūví tu've itsi o, ne, dá taxnūu ú o.

³ Uun tatsín ne, dōo ditó kaka'an ñuu itsí kån:
“Nākoo tú've ntó itsi va'a,
tsí e vé'xi Xuva kō”, ka'an,
ka'an Ísaia san.

⁴ Ña é taxnuu Xuva kō ne, divi Juaan, ña é kaika má kū'u kan é kanakūtsi ntute ña ña'a san. Kaka'an ña é di'na natu'vi ña'a san kuétsi ña ne, dá kutsi ntute ña. Dukuån é kāda ka'nu iní Xuva ko ni ña kuétsi ña. ⁵ Un ntññ ña ñuú Judea ni ñá ñuú Jerusaleén, dā xee ñá ne, nativi iní ña kuétsi ña ne, da itsi ntute ña nta'a Juaán san mé'ñu ntute ka'nu é nani Jōrdaan.

⁶ Dóo Juaán san ni ñññ í'xi ña ne, ñññ kameu kúvi. E ini é'xi ña ne, skunti; ini xi'i ñá ntūdín ñuñu.

⁷ Kaka'an ntódo ña ni ñā'a san:

—Vi'i a vé ne, xée uun ña'a ñatñi, ña é dií ka ka'nu ña'a é xu'u. Nté ña té nee nuu á'vi ko é nākoó tixi u é nāntuté u nti'xen ña. ⁸ Xu'ú ne, kūdii ntute kadá'vi ú nto dá kanakūtsi ntute ú nto. Ntá tsi divi ña ne,

Espíritū Sántū ta'xi ña nto é kunūu ña nima nto — ka'an Juaan.

Dā itsi ntute Jesuu

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Ntuvi tsikán ne, ntaka Jesuú ñuú mii ñā é nani Nazāree, é tuví ñuú Galilea. Xée ñā mí tuví Juaan. Juaán san ne, nakútsi ntute ña Jesuu mé'ñu ntúte ka'nu é nani Jōrdaan. ¹⁰ Kidáā né, dā ntíi Jesuu diñi ntute ka'nu san ne, ñni ña tsí nákaan e dukún kan ne, ikān ntíi Espíritū Sántū san é vata kaa uun paloma é írkaá nuu diki ña. ¹¹ Kaka'an tátsin Xúva kō nte e dukún kán:

—Dìvīn é I'xá miī kō e dóo kakuinimá ko o. Ñá te nté kaa diní nu nimá ko kuenta iña o —ka'an Xúva ko ni Jēsuu.

Ntōo tó'ō e ña vá'ā san é kō'xo Jesuu nuu i é kīni kaa

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² Espíritū Sántū sán ne, kue'en ní'i ña Jesuu ñuu itsí kán. ¹³ Úvi dīkó ntuvi, úvi dīkó niñu íka Jesuu ikān. Kaika ña mí ntaíka kiti ku'u san. Ikān xée tó'ō e ña vá'ā san ne, ntio i é kō'xo Jesuu núu i é kīni kaa. Ntá tsi xee ánjē san é kade ña ña kuenta.

Eni nt'u'u Jēsuu kaká'an ntódo ña ñuú Galilea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Dā inúu kutu Juaan viútun sán ne, xée Jēsuu ñuú Galilea, kaka'an ntódo ña, kaka'an ña nté kuān nte vá'ā ó kadē kû've Xuva kō. ¹⁵ Kaka'an ña:

—E xée ūra í ve. Ña ná'ā ka dá kixkadā kû've Xuva kō. Dukuān né, natu'vi ntó kuetsi nto ne, kuinti'xe nto tú'ūn é vā'á san —ka'an ña.

*Nākaxnúu Jesuu k̄imi ña'a, ña ntátava tsákā san
(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)*

¹⁶ Kaika Jesuu díñi míni Galileá san ne, ikān nāni'i ña Simuun ni ení ña, ñá nani Andree. Ntánakuítá nuu ña xunu ña iní ntute san, tsí ðivi tsiñu ntáde ña é tsáká ntátava ña. ¹⁷ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Kuntikin ntó ko. Ñá tāvá ka nto tsákā, tsí vi'i a vé ne, ká'an nto ni ūn ntíí ntíí ña'a é na ntūvá'a nima ña —ka'an ña.

¹⁸ Kidáā ne, ura tsí i tsoo mii ña xunu ña ne, dá kuē'en ñá ni Jēsuu.

¹⁹ Kūdii tsi kué'en Jesuú ne, nāni'i ta'an ña ni Sántiau ni ení ña, ñá nanī Juaan. Ntuvi ña é i'xá Zebedeu. Ñu'u ña ni uva ñā iní tun ntoō ñá, ntántavá'a ña xunu ña. ²⁰ Kidáā né, kāna Jesuu ña é kuntikin ñá ña ne, ura tsí i xtúvi mii ña uva ña nī ña ntáde tsiñu iña ña iní tun ntóó san, dá kuē'en ñá kuntikin ñá Jesuu.

*Uun ña'a, ñá nuu é ña vá'ā nima i
(Lc. 4:31-37)*

²¹ Xée ña ñūu é nani Capērnau. Ntuvi é ntoo kadin ña'a sán ne, kué'en Jēsuu má vi'i mi ntánataká nuu ña Israeé ne, eni ntu'u ñā nakua'a ña ña'á san.

²² Ña'a sán ne, dōo va'á kuinī ñá da téku ña é kuān nte vá'ā ó kaka'an Jēsuu. Ñá te ni kā'an ñá ni ña vatā ó kaka'an mastrú lei iña Xuva ko, tsi dóo iō ña é kā'an ña dá kanakuā'a ña. ²³ Tuví uun ña'a má ūkún kán, ña é nuu e ña vá'ā nima i. Kaka'an nātíi san:

²⁴ —¿Nté kui kánateñu nuu nto ntí, Jesuu, ñá ñuú Nazaree? ¿Vēxká'ni ntu nto ntí? Iní ntí nto, tsí Xuva kō táxnūu ña nto —ka'an ña.

²⁵ Ntá tsi de tíi Jesuu ni é ña vá'ā san, kaka'an ña:

—¡Ntiin i'a, tsí ña te íña o sá'ā! —ka'an ña.

²⁶ Ide é ña vá'ā san é xi'i mii ñatíi san ne, dōó ntii kachu'u ntáa é ña vá'ā san da ntíi, kue'en. ²⁷ Koó dā kúdu'va ña ntáñí san ne, ntáka'an ña:

—¿Xoó ña'a ntu ña sá'a e kúvi idé ña é nakūnu ña é ña vá'ā san? Ña sá'a ne, e túku o kadē kú'vē ña. Kakutíi ña kanakūnu ña é ña vá'ā san. ¿Né ntu nchu'ún kanakuā'a ña kō? ¿Ō nchu'ún xee ntu, ne, nté kaa? —ka'an ñá'a san.

²⁸ Ura dú'va tsi i kútuni un ntíi ntíi ña ñuú nta'vi san, ñuú e ntáduku ntée ñuú Galilea, nté ō dé Jesuu, tsí dōo ntáka'an ñá'a san.

Ntāvá'a Jesuu ñuntí Sīmuun
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Dā ntáka Jesuu mí ntánataká nuu ña Israeé san ne, kue'en ní'i ña Santiau ní Juan nú vi'i Sīmuun. Ikān tuví Andreé di. ³⁰ Kaka'an ñávi'i Sīmuun ni Jēsuu tsí etsin ñuntí Sīmuun. Tuví ntaa ña má vi'i ña kān, tsí ka'ni kaxé'e ña. ³¹ Kúkí'ví Jesuu má vi'i mí tuví ña ne, karkāa ña nta'a ña, náxntitsī ñá ña. Ura tsí i ntikó ña ka'ni. Kidáa ne, kué'en ña, kūkavá'a ña é kā'xí ña'a san.

Dōó titín ña nchokuvi ntavá'a Jesuu
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Dā kuāā, da idó nuu ngántii sán ne, ñá tē nté kaa ña'a xee ña mí tuví Jesuu, xee ní'i ña ña nchokuví ni ñā é ñu'u é ña vá'ā nima i. ³³ Un ntíi ntíi ña ñuu í san ne, nataká nuu ña xi'i kan. ³⁴ Ná tē nté kaa ña'a ntavá'a Jesuú da nēé ka kui'i ntákuví ña. Nakúnu ñā é ña vá'ā san é ñu'u nima ñá'a san di. Ná ni xē'é Jesuu itsi é kā'an é ña vá'ā san xoo é ñi'vi ñā, tsí e ña vá'ā san ne, ini tsí I'xá Xuva ko ñā.

*Kaika Jesuu kan#̄ ñūú Galilea, káka'an ntódo ña
(Lc. 4:42-44)*

³⁵ Tévāá du'va tsi, dá ntikin ni'nī ká ne, nákontĩtsí Jesuu, kué'en ñā mí xoxó ña'a, tsí ntio ña é kunuu mii ñā é kā'an ñá ni Xuva kō, ña tuví e dukún kán.

³⁶ Simuun ni ñá ntoo ni'i ñā ne, íxnantuku ña Jēsuu.

³⁷ Dā nání'i ña ñá ne, ntáka'an ña:

—Un ntí#̄ ntí#̄ ña'a san ntánantuku ña ntō —ka'an ña.

³⁸ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Xio ñuu é ntoo etsin i'a ki'in o ve. Ikān kík'a'an ntódo ú di, tsí dukuān é vē'xi u —ka'an ña.

³⁹ Dōo íka ña é un ntí'i itsi ñuú Galilea. Kaka'an ntódo ña má vi'i mí ntánataká nuu ña Israeé san un ntí#̄ ntí#̄ ñuú san ne, nakūnu ña é ña vá'ā san.

*Dā ntavá'a Jesuu uun ña'a, ña kanako'xo kúñu ī
(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)*

⁴⁰ Xée ūun ña'a, ña kanako'xo kúñu ī, mí tuví Jesuu. Kanchiti ña, kaka'an ña:

—Tē ntio nto ne, kuvi ntavá'a nto ko —ka'an ña.

⁴¹ Kidáā ne, ntunta'ví ini Jesuu ña. Tñn nta'a ña ñā ne, kaka'an ña:

—Ntio ko. Ntuvá'an —ka'an ña.

⁴² Ura tsí i ntí'i kui'í san ne, ntuvá'a ña.

⁴³ Nataxnūu Jesuu ñá ne, dōo ka'an ñá ni ñā:

⁴⁴ —Ñá ku kā'an tsín ni ñā'a nté ō kúvi é ntuvá'an. Kué'én ve mí tuví dutú san, na kōto nteé ña o ne, dá nakué'en sintiá'vi nta'a Xuva kō tsi é ntuntoo kúñu o, vatā ó kaka'an Muísee é vñn. Dukuan kōo é kūtuni ñá'a tsí ntuvá'an —ka'an Jēsuu ni ña.

⁴⁵ Ntá tsi ña ntuvá'a sán ne, kué'en ña itsi kán né, ikān éni ntu'u ña kāka'an ñá ni ūn ntí#̄ ntí#̄ ña'a san nté ō dé Jesuu é ntavá'a ña ña. Dukuān ne, ña ni kúvi xee ditó ka Jesuu nté uun ká ñuu. Da mii tsí e íka ña mí xoxó ña'a. Ntá tsi dóo ki'in itsi ñuu vé'xi

ñ'a'a san é nataká nuu ña mí tuví ña é ntio ña kini ña ña.

2

Ntāvá'a Jesuu úun ña'a, ñá xi'i kúñu ī
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ Dā kútítín ntuvi ne, nāxee Jesúsú ñuu é nani Capērnau. Ura tsí i kútuni ñá'a san é tuví ña uun vi'i. ² Ñá tē nté kaa ña'a nataká nuu ña; ntē ña ni xee tá'an vi'i san é kuntōo ña má vi'i kán é kīni ña é kāka'an ña. ³ Kidáā ne, xée kīmi ña'a, odo ña uun ña'a, ña xi'i kúñu ī. ⁴ Ñá nī kúvi kuīta ntí'xin ña má vi'ī mí tuví Jesuu, tsí ña te nté kaa ña'a ntáñī ña. Dukuān ne, kúxēe ña diki vi'i kan né, nākaán ña un siin diki vi'ī san mí tuví Jesuu. Mí kantīī ne, nákií ña chidō é nuu ña xi'i kúñu ī san iní vi'i kán. ⁵ Dā íni Jesuu tsí ña odō ña xi'i kúñu ī sán ne, nī kué'en ini ña ntákuinti'xe ña ne, kaka'an ñá nī ña nchokuví san:

—É ntōo kuétsi o vē, da' —ka'an ña.

⁶ Ío mastrú lei Xúva kō é ntoo ña ne, ntádē kuení ña: ⁷ “¿Nté kui kuān ó kaka'an ntú ña sá'a? ¿Ña kaíko ñu'u ntu ña Xuva kō? Tsí xoxó ña'a ñuxiví sa é kūvi nakate ña kuétsi kō. Da miī tsi Xuva kō é kūvi vií ña”, dé kuení ña. ⁸ Kūtuni Jesúsú nté ō ntádē kuení ña ne, kaka'an ñá ni ñá:

—¿Nté kui kuān ó ntádē kuení nto? ⁹ ¿Neé ntu e díi ka ña ví'xin kaa é kā'án u ni ña sá'a, te kuinī nto? ¿Ō ka'án ntu u: “É ntōo kuétsi o”, ō ka'án ntu u: “Nakuntísin, kuni'in chido ō, kunú'ūn nú vi'i o kán”, koo ka'án u? ¹⁰ Ntio ko é na kūtuni nto tsí xu'u é vēxkúvi ú ñatíī ne, kúvi nakate u kuétsi ntō ñuxiví sa —ka'an Jesúsú ni mastrú lei san.

Kidáā ne, kaka'an ñá nī ña xi'i kúñu ī san:

11 —Dìvīn é kākā'án u ni ō ne, nakuntítsin, kuni'in chido ō, kunú'ūn nú vi'i o kán —ka'an Jésuu ni ña.

12 Ura tsí i nakuntítsi ña, náki'i ña chido ñā ne, kúnū'ú ña nú vi'i ña kán. Koó dā kúdu'va ña'a san ne, nánū'u ñá iní ña Xuva kō, ntáka'an ña:

—Váta ūun ito kini o é kuān ó kakuvi, é kántuvá'a ña'a san —ka'an ña.

Kāna Jesuu Lévi

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

13 Kidāā ne, kué'en xtūku Jesuu diñi míni Galilea. Dōo xee ñá'a san mí tuví ña ne, nakuá'a ña ña'a san.

14 Kué'ēn ká Jesuu ítsi kán né, ikān nání'i ña uun ña'a, ña nani Lēvii, i'xá Alfeu. Tuví Levii nú vi'i mí kaido ña diu'un xōo iña ñuú Roma. Kaka'an Jésuu ni ña:

—Kuntīkín ko —ka'an ña.

Nákuntítsi Levií ne, kué'en ña ni Jēsuu.

15 Uun ntuvi ne, tuví Jesuu nú vi'i Lēvii, ntaé'xi ña. Nā te da dī ña ntaído diu'un xōó san ntoo ña nú mesa, ni ñá iō kuetsí i. Ikān tuví Jesuu ni ña ntiní'i ñā. Tsí ña te da díi ña'a san ntántikin ñá Jesuu.

16 Ntá tsi mastrú lei ni ñá fariseú san ne, iní ña tsí ntaé'xí dadii Jesuu ni ñá kini ntáa san, nī ña ntaído diu'ún san ne, ntáka'an ñá ni ña ntiní'i Jēsuu:

—¿Nté kui ntaé'xí dadii ntu mastru ntó nī ña kini ntáa san, nī ña ntaído diu'ún san? —ka'an ñá, tsixe'e ñā.

17 Tékú Jesuu é ntáka'an ñá ne, kaka'an ñá ni ña:

—Ña'a é vā'á o ni ī ne, ñá vādá ntio ña medíkū; tsí ña nchokuví tsi san é ntio ña medíkū. Xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, ñá tē ña é vā'á san kanantukū u, tsí ñá iō kuetsí i san —ka'an Jēsuu.

Kaka'an Jésuu iña é kuān xkoó ini ña é kuntoo ixu ñā

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Ña ntini'i Juaan ni ñá ntini'i ña fariseú san ne, dukuān xkoó ini ña é kuntoo ixu ñā. Xée ñā'a san, ntátsixe'e ña Jésuu:

—¿Nté kui ña kuan xkoó ini ntú ña ntini'i ntó é kuntoo ixu ña vatá ó de ña ntini'i Juaan ni ñá ntini'i ña fariseú san? —ka'an ñá, tsixe'e ñā.

¹⁹ Jesuú ne, kaka'an ña:

—¿Vá kuvi ntu kuntoo ixu ñā'a, ña ntóo viko mí katánta'a ña'a, te tuví dukuan ñatíí, ña tánta'a san? Ñá'ā, tsí ka'xí nti'i ña. ²⁰ Ntá tsi tē xee úra i é ntaka ña tánta'a sán ne, kidáā né, ió ntuvi é kuntoo ixu ñā.

²¹ Ñá tē doo xée san naxntéé nuu o doo tsude, tsí doo xée sán ne, kanatixi tē ntóo. Kidáā ne, ntátsin nti'i ne, dií dií ka kini koo kuvi. ²² Tē xnuu vá'a o ntute tinti'o xee iní ññ sán ne, ñá te ññ ata kū'un, tsí ntata té kukāve. Uun ito tsi kunaá ntute tinti'o san ni ññ i sán di. Tsi ntute tinti'o xee san ne, kantio é kū'un iní ññ xee —ka'an Jésuu, kánañē'e ñá ña.

Ntáksin ña ntini'i Jésuu xóko trigu ntúvi dá iō dá'na

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ Ntuvia dá iō dá'na ne, kué'en Jésuu ni ña ntini'i ñā, itā nti'xin ña mí kaa trigú san. Ña ntini'i Jésuú ne, kátsin ña xoko trigu é ká'xí ña. ²⁴ Iní ña fariseú san é kuān ó de ña ne, ntáka'an ña:

—¿Nté kui ntáksin ntu ña xoko trigú san? Ñá vā'á ó é kada tsiñu o ntúvi dá iō dá'na, tsi dóo xii kaa é kuān koo vii o —ka'an ña.

²⁵ Ntá tsi kaka'an Jésuu:

—¿Ña íni ntú nto nté o dé uvata ko Dāvii da taan núu ña ni ña ntini'i ñā da kákin ña? ²⁶ Tsí ki'ví ña iní vi'i Xuva kō kidáā dá tuví dutu ñá odo nūu, ñā nani Abīata. Davii ne, íkan ña tāñú'u kuíko san é kā'xi ñá ni ña ntini'i ña, kuān te dóo xii kaa, tsí da mii tsí dutú san é kúvi ka'xí ña tañú'ū e kúviko san —ka'an ña.

²⁷ Kaka'an Jésuu ni ñā fariseú san:

—Tsí Xuva kō ne, ñá te nī de kú'vē ñá ña'a vata koo é na kāda ka'nu ña ntuvi dá iō dá'na, tsí dē kú'vē ñá ntuvi dá iō dá'na vata koo é na kūntoo da'na ña'a san. ²⁸ Xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, kúvi kā'án u nee iña é vā'a é vīi o ntúvi dá iō dá'na —ka'an Jésuu.

3

*Ntavá'a Jesuu úun ña'a, ña kádun nta'a i
(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)*

¹ Kué'en xtūku Jesuu má vi'i mi ntánataká nuu ña Israee. Ikān tuví uun ña'a, ña e kádun nta'a i.

² Ntāñí ña'a má vi'i san, ntaíto díto ña te ntāvá'a Jesuu ña kádun nta'a i ntuvi dá iō dá'na. Tsí ntántukū nuu iní ña nté koo tsi'i kuétsi ña Jesuu.

³ Kaka'an Jésuu ni ña kádun nta'a i san:

—Kuntĩsín mé'ñū ña'a san —ka'an ña.

⁴ Kidáā né, tsixe'e Jésuu ñā nguii san:

—¿Nee iñá ntu é dii ka vá'ā o é vīi o ntuvi dá iō dá'na, te kuinī nto: é vīi o é vā'á ne, o é kīni kaa? ¿É ntavá'a o ña'a ne, o é nakunaa o ña? —ka'an ñá, tsixe'e ña ñā.

Koó dā diin diin sa intóo ña'a san. ⁵ Dā íto Jesuu ñá'a san ne, dōó dutsi kuíni ña ne, dōo u'vi kakúvi ña é kuān nte ká'xi nima ñá'a san. Kidáā ne, kaka'an ñá nī ña kádun nta'a i san:

—Nakān ntá'a o —ka'an ña.

Nákāa ñá nta'a ña ne, ura dú'va tsi i ntuvá'a. ⁶Kidáā né, ntāka ña fariseú san, kue'en ñá, kūnatiín ña ni ña ntini'i Hēródē nté koo ka'ní ña Jesuu.

Ñá tē nté kaa ña'a nataká nuu ña diñi míni kān

⁷Kué'en Jēsuu ni ña ntini'i ñā diñi míni Galilea. Ñá te da dīi ña ñuú Galilea ntántikin ñá Jesuu. ⁸Dōó ki'in itsi vē'xí ña'a san é kinī ñá Jesuu da téku ña nee ntí'i ntí'i nuu i é kade ña. Dōó titín ña'a ntāka ña ñuú Judea, Jerusáleen, Idúmeá, ni ñūu é ntoo xio diñi ntute ka'nu é nani Jōrdaán ne, xée ñā é kīni ña é kākā'an ña. Vé'xi ñā nte ñuú Tiru ni Síduun. ⁹Kaka'an Jēsuu ni ña ntini'i ñā é na kutūvi tu've tsi úun tun ntōo é kunūu ña vata koo é ña ta'u núu ña mé'ñū ña'a san. ¹⁰Ñá te da dīi ñá nchokuví san ntavá'a ña ña. Dukuān ne, un tsi ntátí'vi nuu ta'an ña é ntio ña tīin nta'a ña Jēsuu. ¹¹Dā íni é ña vá'ā san Jēsuú ne, nákunchitī nú xe'e ña. Dōó ntīi kachu'u ntáa, kaka'an:

—Dīvīn é I'xá mii Xuva ko ō —ka'an.

¹²—Ñá ku kuān xkoó ka'an xoó ña'a u mé'ñū ña'a san —ka'an Jēsuu.

*Dā nakaxnúu Jesuu uxuvi ñá'a pustru ña
(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)*

¹³Kidáā ne, kúxēe Jesuu rkí uku kán ne, kāna ña xoó ña'a e ntío ña. Ne, xée ñā mí tuví Jesuu. ¹⁴Kidáā ne, nákaxnuu Jesuu uxuvi ñá'a, ña é kuntini'i ñā. Taxnúu Jesuu ña é na kī'in ña, kíkā'an ña tú'un Xuva kō. ¹⁵Xé'e Jēsuu ítsi é kūvi ntavá'a ña ña ntánchokuví san nī é nakūnu ña é ña vá'ā san. ¹⁶Uxúvi ña'a ña sá'a, ña é nakaxnúu Jesuu: Simuun, é kākā'an Jēsuu é Pedru kunáni ña; ¹⁷Santiau, i'xá Zebedeú, ni enī ña, ñá nanī Juaan, ntuvi ña é xntántēe Jesuu ña é Boanege ña, é kāni tú'un I'xa É Kākatsin, tsí dōo

dutsi ini ña; ¹⁸ Andree, Félipe, Bartulúmee, Máteu, Túmaa, Sántiau, i'xá Alfeu, Tádeu, tuku Símuun; ¹⁹ ni Júda Scarīote, ña é diko Jésuu.

*Ntáka'an ñá'a san tsí nuu é ña vá'ā nima Jésuu
(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)*

Rkontúví ne, xée Jēsuu nú vi'i ña'a ne, kúk'ví ñā má vi'i kán. ²⁰ Ntá tsi dóo titín ña'a xee ntikin ñá ña, é ntē ña ni kuné'e ka'xí ña. ²¹ Kūtuni ñávi'i Jesuu é kuān ó kanto'o ña ne, xée ñā é nākuntéka ña ña, tsí kakuluku Jésuu, kuíni ña.

²² Mastrú lei, ña vé'xi ñuú Jerusaleén ne, ntáka'an ña:

—Ñatíí sa'á ne, nteé kimi ña iña é ña vá'ā é nani Belsēbuu. Dukuān é kakuvi kanakūnu ña é ña vá'ā san —ka'an ña.

²³ Kidáā né, kāna Jesuú mastrú lei san ne, náñē'e ñá ña, kaka'an ñá ni ñā:

—¿Nté ntu koo vii tó'ō e ña vá'ā san é nakuíta é ñā vá'a ni'i i? ²⁴ Tē ntánāa míi ña ñuu i sán ne, ntánakunaá ña ñuú ña. ²⁵ Tē ntánāa míi ña'a sán nī ñávi'i ña ne, ntánakūnaá ña ñavi'i ña. ²⁶ Te mií tó'ō e ña vá'ā san naa núu mií ne, ¿nté ntu koo kutíi i? Tsí kanakunaa mii tsi kúñu i.

²⁷ Nté uun xoxo kuvi kí'vi i iní vi'i ña dóo ntii iní í san é kí'i dú'u iña ñá tē ña di'na kí'ní ña ña dóo ntii iní í san. Kidáā ne, kuvi kí'i dú'u ña é un ntí'i iña ña.

²⁸ Nuú é ntaā i é kāká'an u ni ntō tsí kuvi víi Xuva ko nākate ña un ntíí ntíí kuétsí é íó iña ña'a, nī é ntáka'an kíni ña. ²⁹ Ntá tsi ña kada ka'nú ini Xuva ko ni ñā'a te ntáka'an kíni ña iña Espíritū Sántū san. Koo kuétsi ña ntii dañu ntūvi —ka'an ña.

³⁰ Du'vā ó kaka'an Jésuu, tsí ntáka'an ñá'a san é nuu é ña vá'ā nima ña.

Di'i Jēsuu ni ení ña

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Kidáā ne, xée di'i Jēsuu ni ení ña. Ntáñĩ ntée ña ña nu kí'i kãn, ntáka'an ñá ni ñā'a san é ncho ka'an ñá ni Jēsuu. ³² Ña ntoo ni'i Jēsuú ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Di'i nto ni enī ntó ne, ntáñĩ ntée ña nto kí'i kãn, ntánantuku ña ntō —ka'an ña.

³³ Kidáā ne, kaka'an Jēsuu:

—¿Xoó ntu é di'ĩ ko? ¿Xoó ntu é ení ko? —ka'an ña.

³⁴ Kidáā né, ĩto Jesuu ñá'a san, ña ntoo diñi ña ne, kaka'an ña:

—Un ntíí ntíí ña sá'á ne, di'ĩ kó ña, ení ko ni tã'an ko. ³⁵ Tsí un ntíí ntíí ña'a, ña e ntáde é ntio Uva kó ne, divi ñā é ení ko ña ne, ta'an kó ña; divi ñā é di'ĩ kó ña di —ka'an Jēsuu ni ña.

4

Kantaa Jēsuu úun nuu i iña ñá katsoo ntikĩn

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Ēni ntu'u xtuku Jesuu kánakuā'a ña ña'a san diñi mínĩ san. Ñá te da dīi ña'a nátaká nuu ña. Dukuān ne, kúxēe Jesuu ĩni tun ntōo é tuví nu mínĩ sán ne, itúvi ña. Un ntíí ntíí ña'a sán ne, ntoo ña nú ñuti kan. ² Títín nuu i kaka'an Jēsuu é kanakuā'a ña ña'a san iña Xuva ko. Kantaa ña uun nuu i ni ñā'a san, kaka'an ña:

³ —Kini nto é kāká'án u ni ntō: Uun ña'a ne, kué'en ña, kūtsoó ña ntikĩn. ⁴ Dá katsōo ña né, ĩo ntikĩn san é itsi kan kō'xo. Kidáā ne, xée láā, é'xi ti ntikĩn san. ⁵ ĩó ntikĩn sán ne, kó'xo ne'u xuú san mí ña kué'e nté'u iō. Uun dá'na tsi kéne xuku i, tsí ña tui kué'e nte'u é kāká xo'o i. ⁶ Dā naí'ni ne, kādún

xo'o ī ne, xí'ī, tsí ña tuvi kué'le nte'u mí kāka xo'o i. ⁷ Ió ntikin sán ne, kó'xō mí kākene xuku íñū. Ntá tsi da kéne xuku íñū mi kéne xuku va'á san ne, távi nūu xuku va'á san ne, xí'ī; ña ni kíi kīti i. ⁸ Tuku ntikin sán ne, kó'xo ñu'u vā'a. Kēne xuku í ne, kuka'nu. Oko ú'xi kīti i kíi ti é uun dítsin ī. É tūku ditsin í ne, úni dīkó kiti i kíi ti. É ūun ká ditsin í ne, uun sientu tí kíi ti —ka'an ña.

⁹ Kaka'an ña:

—Xoo é kátekú i ne, na kīni i —ka'an Jésuu.

Nté kui kuan ō ntáda ntaa Jesuu núu i sá'a
(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Dā kunú'u ña'a sán ne, uxuvi ñá ntini'i Jēsuú nī ña intóo ká ne, tsixe'e ña Jēsuu nee íñá ntu kani tú'un nuu i é kāka'an ña. ¹¹ Kidāā ne, kaka'an Jēsuu ni ña:

—Ntō'ó ne, kata'xi Xuva ko é kūtuni nto nté o kadē kú'vē ña. Ntá tsi ña nguii sán ne, ñá ini ña. Dukuān né, da mii kuē'en tsi tú'ūn é ña káñe'e diki ñá'a san kaka'án u ni ñā. ¹² Kakuvi vata ō ka'an Ísaia kidaā, tsí kuān te ntaíni ña, ntá tsi ña te ntaíni ntí'xe ña. Ntátekú ña é kāka'án u, ntá tsi ña ntáñe'e diki ña. Dukuān ne, ñá natū'vi ña kuétsi ñā ne, ñá kada ka'nū iní Xuva ko ni ñā —ka'an Jésuu.

¿Nee íñá ntu kani tú'un é kāka'an Jésuu iña ñá katsoo ntikin?

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ Tsixe'e Jēsuu ña:

—¿Ñá nī ñe'e diki ntu nto é kāka'án u? ¿Nté koo kī'in diki ntu nto te kā'án ka ú ni ntō kuan? ¹⁴ Tsí ña'a, ña kaka'an tú'un Xuva kō né, vata kaa ña'a, ña katsoo ntikin san, kaa ña. ¹⁵ Iō ñá'a ne, dā téku ña tú'un Xuva kō ne, vata kaa nte'u ítsi san mí ko'xó

ntikin san kaá nima ña. Tsí ura tsí i da téku ña tú'un Xuva kō ne, vé'xi tó'ō e ña vá'ā san é naki'i tú'ūn san é Inúu nima ña. ¹⁶ Iō ñá e dóo diní ña e ntátekú ña tú'un Xuva kō. Dìvi ñā ne, vata kaa kudii nté'u nú xūú san mí ko'xó ntikin san kaa ña. ¹⁷ Ntá tsi ña na'a kakutíi i, tsí ña tuvi kué'e xo'o i. Ña sá'á ne, ña ná'a ntáxnuu ña nima ña é kāka'an Xúva kō. Tē nee iña é nto'o ña, o tē dóo kini o ntáka'an ñá'a tsí kuinti'xe ña tú'un Xuva kō né, xtuvī mii ña é kuntikin ñá Xuva kō. ¹⁸ Iō ñá e ntátekú ña tú'un Xuva kō ne, vata ntáa nte'u mí kākene xuku íñū mí kō'xó ntikin san ntáa ña. ¹⁹ Ña ni é'nu ntikin san, tsí xuku íñu san tñn nuu ditsin i. Kuan tsí ó kakuvi ni ñá'a sán dī. Dōo ntánti'i iní ña nee iñá víi ña. É kukuika ña ñuxiví sa é ntio ña. Ntaéni nta'ví mii ñā kúñu ñā tsí diu'un dóo ntio ña, ne, ntio ña da neé ka nti'í é íó ñuxiví sa. Ña ntákune'e ña é víi ña kuenta tú'un Xuva kō. Dukuān ne, ña ntaé'nu ña. ²⁰ Iō ñá e dóo vá'ā o téku ña tú'un Xuva kō. Dìvi ñā ne, vata ntáa nte'u va'á san mí kō'xó nuu ntikin san ntáa ña. Tsí ntákuinti'xe ña tú'un Xuva kō ne, ntáde ntaa ña é kāka'an Xúva kō. Íó ntuvi vā'á iña ña. Vata ntáa ditsin i mi kíi oko u'xi, uni díko, ni ūun sientu kíti i ntáa ña —kuan ō ka'an Jésuu ni ñá ntoo ni'i ñā.

Tū'un iña kantilin
(Lc. 8:16-18)

²¹ Kaka'an xtúku Jesuu ni ña:

—Te nātuún o kántilín má víi kán ne, ¿vá ma etun ntú kan xtuvi o, ō má itó kán? ¿Ñā ntu te xntekú dukún ō vata koo é nāxi'í nuu? ²² Nee iña é víi xú'u o vēví ne, kutuni ñá'a sán rkontúvi. ²³ Xoo é ntátekú i ne, na kīni i é kāka'án u —ka'an ña.

²⁴ Kaka'an xtúku ña:

—Kini vá'a nto é kaini nto. Vata tsí o xntéku kú'vē ntó ne, dadii tsi kú've i nī'i ntó ne, ntekú ka

ni'i ntó di. ²⁵ Tsi ña'a, ña é io iña í ne, dií ka kue'e ní'i ña, ntá tsi ña'a, ña é ña tuvi iña í ne, kunaá nti'i iña ña —ka'an Jéssu ni ñá ntoo ni'i ñā.

Kuenta iña ntikin é kae'nu

²⁶ Kaka'an xtúku Jessu:

—Mí kadē kú've Xuva kō né, vata kaa uun ña'a, ña katsoo ntikin matú i. ²⁷ Ña sá'á ne, kakidi ñá niñú a ne, dá kanākuntísi ña ntuvi ā. Tē ita ntí'xin ntuvi ne, kene ntikin san, dá kēne xuku i. Ntē ñá ini ña nté ō kúvi kéne, ²⁸ tsi nte'ú san kade mií é kēne ntikin san. Di'na tsi xuku i kakéne ne, dá ntika íta i. Kidáā ne, kakii kiti i. ²⁹ Tē í'xe ti ne, tñn ña ti, tsi xee ntúvi í —ka'an Jéssu.

Kuenta iña ntikin kúli

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ Kaka'an Jessu:

—¿Nee iñá ntu é ntudadii vatā o mí kadē kú've Xuva kō? ¿Ō neé ntu kivi ntada dadii o ni í? ³¹ Mí kadē kú've Xuva kō ne, vata kaa uun ntikin kuli kaa. Ntikin kulí san ne, dií ka kuetsí é da nēé ka ntikin é kú'xí ō. ³² Ntá tsi tē kantú'xi ne, kae'nu da nte dií ka dukun é da nēé ka tuku xuku. Lāá san ne, katsodo ti tākā tí nta'a i mí vēti, tsi dóo na'nu xuku í —ka'an Jéssu ni ñá'a san.

Mí idiá'vi nuu i é kāntaa Jessu

(Mt. 13:34-35)

³³ Núu í é vāta kaa sá'a kantaa Jessu dá kanakuā'a ña ña'a san un tsi da nte mí'í k'ín diki ña. ³⁴ Da mií kue'en tsi nuu i sá'a kantaa ña ni ñā. Ntá tsi dá ntoo mií ña ni ña ntini'i ñā ne, xé'e ñā é kūtuni ña nee ntí'i ntí'i kani tú'un é kāka'an ña.

Dā natú'u Jessu tátsin ni ntuté san

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Dā kuáa ntuvi tsikán ne, kaka'an Jésuu ni ña ntini'i ñā:

—Kuíta nti'xin o ūun xo diñi ntute san ve —ka'an ñá ni ñā.

³⁶ Kidáā né, ña ntini'i Jésuu tsóo mii ña ūn ntíi ntíi ña'a san, dá kŭxée ña iní tun ntōo mí nuu Jesuu. Títín ña'a kŭxée ña tuku tun ntōo é kí'in ñá ní Jésuu.

³⁷ Kidáā ne, iñi ntú'u ínu tātśín ō ne, uun ito tsi kukí'vi ntūte iní tun ntōó san un tsi da nte tsítu ntute. ³⁸ Jesuú ne, kakidi ña ata tún ntōó san, xí'i téu ña doo díki. Nantóto ña ntini'i Jésuu ña, ntáka'an ñá ni ñā:

—¡Mastrú! ¿Ñā ntu te káde nto kuenta é dóko sa téni ō? —ka'an ñá ntini'i ñā.

³⁹ Kidáā ne, nákontísi Jesuu, dá kakā'an ñá ni tātśin ni ntuté san:

—¡Nakunúun kadin! ¡Diin diin tsi kutūvin! —ka'an ña.

Xíō kadin tatsin ni ntuté san. ⁴⁰ Kidáā ne, kaka'an Jésuu ni ña ntini'i ñā:

—¿Nté kui ntaú'vī ntú nto? ¿Ñā ntákuinti'xe ntu nto tsi dóo ka'nu Xuva kō? —ka'an ña.

⁴¹ Dā kúdu'va ña ntini'i ñā ne, ntánatíin mii ñā:

—¿Nēe ñá'a ntu ña sá'a é un tsi nte tatsin ni ntuté san ntáde ntaa é káka'an ña? —ka'an ñá ntini'i ñā.

5

Ña ñuú Gadara, ñá ñu'u é ña vá'ā nima i
(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Xée ña ūun xo diñi mínī san, nté ñūu é nani Gādara. ² Dā ntíi Jesuu tún ntōó san ne, xée ētsín uun ñatīi, ña é ñu'u é ña vá'ā nima i. Kapusantú kán vé'xi ñatíi san, ³ tsí ikān nuu ña mí ntoo ñaña ñā'a san. Xōxó kuvi xnū'ni í ña, nté kadena. ⁴ Kí'in itō xnú'ni ñā kadena dí'in ña ni ntā'a ña, ntá tsi uun

ito tsi kátsin tu'un ña kadená san. Nté uun xoxo ni kuvi vií i ni ñā. ⁵ Nté ntūvi nte níñu kaika ña má kū'u kán, nī nú ñañā sán di; ñá te xkūtíkadín ña. Un vá'a tsi kakachu'u ntáa ña, kaxé'e ña xuú san kúñu ñā. ⁶ Ikā ká ve'xí Jesuú ne, koó da kainu ñatíí san kue'en ña, kukunchíti ña nuu ña. ⁷ Dōó ntii kaka'an:

—¿Nté kui kanatekū du'xen ntu ntó ntí, Jesuu, I'xá Xuva kō, ña tuví e dukún kán? Natekū ntó Xuva kō tsí ña ku nakutsu'un ntō ntí —ka'an é ña vá'ā san é ñu'u nima ñátíí san.

⁸ Tsí kaka'an Jéssuu ní é ña vá'ā san:

—¿Ntiin nima ñá sā'a, é ña vá'ā! —ka'an ña.

⁹ Tsixe'e Jéssuu ña:

—¿Nté ntu nanín? —ka'an ña.

—Ligiun naní ntí, tsí ña te da díí ntí —ka'an é ña vá'ā san é ñu'u nima ña.

¹⁰ Ikan dá xe'e nta'a Jesuu:

—Vií nto da xe'e, ñá ku nakunū ntó ntí é kī'ín ntí xio ñuu —ka'an é ña vá'ā san.

¹¹ Ikan tsi ētsin ne, ñá te da dīi kútsin ñu'u tí, ntaé'xi tí má kū'u kán. ¹² Kidáā ne, ikan é ña vá'ā san da xe'e nta'a Jesuu:

—Ta'xi nto na kū'un ntí nima kútsín san —ka'an é ña vá'ā san.

¹³ Kaka'an Jéssuu tsí kuvi. Kidáā né, ntíi é ña vá'ā san nima ñátíí san ne, kué'en, kūku'un nima kútsín san. Ñá te da ūvi míil kútsín san ne, īnu tí un ntíí ntíí tí, kue'en tí rki de've kán ne, ikan tsí éte nuu tí kúñu tí iní míní san, ne, uun ito tsí téni ntí'í tí.

¹⁴ Ña ntáde kuenta kútsín san ne, koó dā ntaínu ña kunú'u ña, kantaa ña ní ñā'a san ítsi kán ní má ñūu kán nté ō kúvi ní kútsin ña. Ñā'a sán ne, kué'en ña, ūn ntíí ntíí ñá, kúkoto ditó ña nté ō kúvi. ¹⁵ Xée ñā'a san mí ntítsí Jesuú ne, īnī ña ñatíí san, ña é dí'na

ñu'u é ña vá'ā san nima i. Veví ne, diin diin sá tuví ña. É nakunūu ña du'nu ña, tsí é ntūvá'a ña. Ña xeé san ne, dōo u'ví ña. ¹⁶ Ña'a, ña ini nté o kúvi ne, ntáka'an ñá nī ña ñuú ña nté o kúvi nī ña lukú san, nté o kúvi ni kūtsín san da téni ti. ¹⁷ Ña ñuu i sán ne, ntáka'an ñá ni Jēsuu é na ntāka ña ñuú ña.

¹⁸ Dā nakunūu xtuku Jesuu tún ntōo san ne, ñatíí, ña é ñu'u é ña vá'ā nima í ne, íkan ñā é kí'in ñá ni Jēsuu. ¹⁹ Ntá tsi ña ni ntío Jesuu é kuntēka ña ña. Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Kūnū'ūn nú vi'i o kān. Ká'an nī ñavi'i o nté o dé Tó'o o ni o. Ká'ān nté o ntúnta'ví ini ña o —ka'an ña.

²⁰ Kidáā ne, kúnū'ú ña nú vi'i ña kān, da ntāa ña ni ūn ntíí ntíí ña ntoo ñuú Decapuli nté o dé Jesuu ni ña. Ña'a sán ne, koó dā kúdu'va ña.

*Diōkó Jairu ni ñádíí, ña tñn nta'a dōo Jēsuu
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)*

²¹ Nākunūu xtuku Jesuu tún ntōo san, kué'en ña, nāxee ña tuku díñi mínī san. Ná tē nté kaa ña'a náta'ká nuu ña mí xee Jēsuu díñi mínī san. ²² Íkan vē'xí uun ña'a, ña nteé nta'a i xi'i úkūn ña Israeé san, ñá nanī Jairu. Dā ini ña Jesuú ne, ínchiti ña nūu ñá ne, ²³ kaka'an ña:

—Dóko sā kúvi i'xá ko. Ki'xi nto, tñn nta'a ntō í, na kūtíí ntuvá'a —ka'an ña.

²⁴ Kidáā ne, kué'en Jēsuu ni ña. Ná te da dīi ña'a kué'en ñá dī. Dōo tá'u nūu Jesuu mé'ñū ña'a san.

²⁵ Vé'xi uun ña'a ñadíí, ña nchokuví san, mé'ñū ña'a sán dī. É uxuvi kuīā e nteé kimi ña kuī'i é kaeti niñi ña. ²⁶ Ná te da dīí nta'a medíku ñe'e ñá ne, dōo ntó'o ña. Uun ito tsi nantí'i ñá diu'un ñá ne, ntē dúkuan ña ni ntuvá'a ña; dā dīí dīí ka kúka'vī ña. ²⁷ Dā téku ña é kántavá'a Jesuu ñá'a sán ne, kué'en ñā, nuu

ta'án ña mé'ñū un ntíí ntíí ña'a san ata Jéssuu, da tñn nta'a ña dōo Jéssuu, ²⁸ tsí dé kuení mii ña te da mii tsí é tñn nta'a ña dōo Jéssuú ne, ntuvá'a ña, kuiní ña. ²⁹ Kidáā ne, ura tsí i tu'u é kaeti niñi ña. Kūtuni ña tsí é ntuvá'a ña. ³⁰ Jesuú ne, kūtuni ña tsí kuvi idé ña ntavá'a ña ña nchokuví san. Xkokōto ña mé'ñū ña'a sán ne, dā tsíxe'e ñā:

—¿Xoó ntu tñn nta'a i dōó ko? —ka'an ña.

³¹ Ntá tsi ña ntini'i ñā ne, ntáka'an ña:

—Dōó kata'u nūu nto, tsí ña te nté kaa ña'a ntáññ ña. ¿Nté kui kuān ó kaka'an ntú nto tē xoo tñn nta'a i ntō? —ka'an ña.

³² Ntá tsi Jesuú ne, kaito ña ña'a san, kánantuku ñā xoo ñá'a ña tñn nta'a ñā. ³³ Kidáā ne, vé'xi ñadí'í san, tsí ini ña tsí ntuvá'a ña ne, ínchiti ña nūu Jéssuu. Koó dā kaní'í ña é kau'vī ña. Kaka'an ntáa ña tsí divi ñā e tñn nta'a ña ñā. ³⁴ Kidáā ne, kaka'an Jéssuu ni ña:

—É ntūvá'an ve, tsí kuínti'xe o. Vā vá'a tsi kunú'un, tsí é ntūvá'an kue'en ve —ka'an Jéssuu ni ña.

³⁵ Nñi dukuan káka'an Jéssuu ni ñadi'í san ne, xée ñā'a, ña vé'xī nte nú ví'í Jairu, ña é nchokuvi dióko ī. Ñā'a sán ne, ntáka'an ña:

—E xí'í dióko ntō. ¿Nté kui kanatekū du'xén ka ntú nto Mastrú san? —ka'an ña.

³⁶ Ña ni íde Jesuu kuénta é ntáka'an ñá'a san, ntá tsi kaka'an ñá ni uva ī'xá san:

—Ñá ku u'vī ntó; kuínti'xe nto Xuva kō —ka'an ña.

³⁷ Ñá ni xē'é Jesuu itsi é kī'ví ña'a san ni ña; mii tsí Pedru ni Sántiau ní Juaan, ení Santiaú san. ³⁸ Dā xee Jéssuu ni ña nú ví'í ña nteé nta'a i xí'í úkūn sán ne, dōo dito ntaéku ña'a san é ntaéku nteé ña diókō

Jairu. ³⁹ Kidáā ne, kúkǎ'ví Jesuu má vi'i kǎn ne, kaka'an ñá ni ñā'a san:

—¿Nté kuān nte dú'xen eku ntu ntō? Tsí i'xá san ne, ñá te ni xī'i, tsí kūdii kakídi —ka'an ña.

⁴⁰ Ntá tsi ña'a sán ne, da ntáxkuntée ña é kǎka'an Jéssuu, tsí ini ña tsí e xí'i kue'en i'xá san. Ntá tsi kíñu'u Jesuu un ntíi ntíi ña'a san nu kí'i kǎn. Da mii tsi di'i i'xá san ni uva i, nī ntuni ña'a ña ntini'i ña kúkǎ'ví ni'i ñā mí tuví i'xá san. ⁴¹ Dā karkáa Jesuu ntá'a i ne, kaka'an ñá ni i:

—Talita, kumi (é kǎni tú'un: Nǎkuntítzin, la') —ka'an ña. ⁴² Kidáā ne, nǎkuntítzí i'xá san ne, nakaka, tsí é uxuvi kuíā i. Koó dā kúdu'va ña'a san. ⁴³ Jesuú ne, kaka'an ñá ni uva i'xá san é ña ku ka'án ña ni ñā'a san nté ō kúvi ntóto a dióko ñā. Kaka'an ñá ni di'i i é na kué'é ña é kǎ'xi.

6

Dá kúnú'u Jesuu ñuú Nazaree (Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ Ntáka Jesuu ñuú mí tuví ña ne, dá kúnú'u ña ñuú mii ña ni ña ntini'i ñā. ² Dā xee ntúvi dá iō dá'na ne, eni ntu'u Jéssuu kánakuā'a ña ña Israeé san má vi'i mi ntánataká nuu ña. Ña ntáteku í ne, koó dā kúdu'va ña, ntáka'an ña:

—¿Xoó ntu nakuā'a i ñá sa'a é kuān ó kaka'an ña? ¿Mí'i ntu vǎ'xi e dóo ki'in ini ña, é kakuvi kade ña un ntí'i nūu i e dóo na'nu? ³ ¿Vá ñā te di'vi ntu ña kade vá'a utun, i'xá Maríā? Ini o ení ña, Santiaú, Jósee, Júda, ni Símuun. Vata te i'a ntoo ta'an ña ñuú kō di —ka'an ña.

Dukuān ne, ñá ni kuintí'xe ña Jesuu. ⁴ Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Da mí'í ká ñuú ne, ntaíko ñu'u ñā'a san ña kaka'án naa Xuva ko. Ntá tsi ña ñuú mii ñā ne, ñá ini iko ñu'u ña ña —ka'an Jéssu.

⁵ Ikān ne, ña ni kúvi vií ña nté uun nuu i e dóo ka'nu. Nte'vi tsi ña nchokuví san tñn nta'a ña ñā ne, ntavá'a ña ña. ⁶ Koó dā kúdu'va Jesuu é xoxo ni kuintí'xe i ña. Kidáā ne, e tuku e túku ñuú kue'en ña, kunañé'e ñá ña'a san tú'un Xuva kō.

Dā táxnuu Jesuu ña ntini'i ñā é kika'an ntódo ña tú'un Xuva kō

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷ Kidáā né, kāna Jesuu uxuvi ñá'a ña ntini'i ñā ne, uvi uvi ñá'a ña táxnū ña ña. Xé'e ñā é kúvi vií ña nakūnu ña é ña vá'ā san. ⁸ Kaka'an Jéssu é ña te neé kuido ña é ntio ña itsi kān. Ntē ña kuido ña é kā'xí ña; nté diu'ún ña kuido ña; da mii tsi tatun ñā é kítuun ña. ⁹ Kuvi ki'i ña nti'xen ña, ntá tsi ña kuido ña dú'nu ña é nadama ña. ¹⁰ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Tē xee ntó uun vi'i ne, ikan tsi kuntōo nto da nté ntāka nto ñuú san. ¹¹ Tē ña ta'xi ña vi'i ña é kuntōo nto, o tē ña ntío ña kini ña é ntáka'an ntó ne, nakidi ntō nti'xen nto nte'u ñuú san ne, dá ntāka ntó ikān. Kuan kōo kutuni ñá'a san tsi íō kuetsí ña —ka'an ña.

¹² Kidáā ne, kué'en ña, kūka'an ntódo ña ni ūn ntíí ntíí ña'a, na nātivi iní ña kuétsi ñā né, na kuintí'xe ña Xuva kō. ¹³ Dōó tñn é ña vá'ā é ñū'u nima ñá'a san nakunu ña. Nákuetsi nūu ña asete ñá nchokuví san ne, ntuvá'a ña.

Dā xi'í Juaan Bautista

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴ Kūtuní rei Heródē nté ō dé Jesuu, tsí ntáka'an un ntíí ntíí ña'a san. Íō ñá ntáka'an ña:

—Á tē e ntóto Juaan Bautista. Dukuān né, dōó iō ña é kūvi vií ña nuu i e dōo na'nu —ka'an ña.

¹⁵ Iō ñá ne, ntáka'an ña:

—Ña sá'a ne, á tē ña é ka'án naa Xuva ko kídaā, ñá nani Ēlia —ka'an ñá'a san.

Tuku ña'a ne, ntáka'an ña:

—Kuan kāa ntí'xe ña, vata kaa ña ka'án naa Xuva ko kídaā —ka'an ña.

¹⁶ Ntá tsi dā téku Heróde nūu i sá'a ne, kaka'an ña:

—Divi ñā é Juaan, é naki'i tū'ún u dukun ña. Á tē ntóto ña —ka'an ña.

¹⁷ Tsí mii Hēródē táxnūu ña é tūn ña Juaán san. Xnuu kutu ña ñā viutun kuenta iña ñá'dí'í ení ña, tsi Heródē sán ne, naki'i ña ñá'dí'í ení ña, ña nani Fēlipe, é kūvi tún ñá'dí'í ña. ¹⁸ Tsí kaka'an Juaan ni Heródē san tsi dōo xii kaa é naki'i ña ñá'dí'í ení ña. ¹⁹ Tá'nu dí'í, tá'nu nani Herodiá ne, dōó dutsi kuíni tún nī Juaán san ne, ncho ka'ní tun ña, ntá tsi ña ni kuví, ²⁰ tsí Heródē ne, ú'vī ñá Juaan, tsí ini ña tsi dōo va'á ña'a ña ne, kade ntaa ña un ntí'í é ntio Xuva ko. Dōo diní ña da téku ña é kāka'an Juaán san, ntá tsi un tsi kúdana iní ña nté koo vií ña é kāka'an ña. ²¹ Ntá tsi xee ntúvi e ntúku nuu ini Herodia nté koo vií ña nī Juaán san. Tsí da táva Heródē viko ña ntuví da káku ña ne, xée ūn ntí'í ntí'í ña tsiñu i ñuú san, nī tó'ō sntadún san, ni ñā'a, ña ntoo na'nu ñuú Galilea, é kā'xi ñá ni ñā. ²² Kidáā ne, xée dióko Herodiá san mí kakuvi viko sán ne, ite'ē tun. Dōo inténi Heródē né, dōo inténi ña xée san dí da íte'ē tun. Kidáā ne, kaka'an Heródē sán nī tun:

—Kákān kó nee iña é ntio o ne, dá tā'xi ú o. ²³ Xé'e ña xu'u ña, kaka'an ña: Kuān te dava ñu'u mí kadē kú'vé u kákan ne, ta'xi u —ka'án rei Heródē san.

²⁴ Ntīi tún ne, kútsixe'ē tún dí'í tun:

—¿Nee iña é vā'á kakán u? —ka'an tún, tsixe'e tun.

—Kákan dīkí Juaan Bautista —ka'an tá'nu dī'í tun.

²⁵ Kaxkainu tún kue'en tun mí tuví rei Heródē ne, kaka'án tun:

—Nchio ko é tā'xi nto veví tsi dīkí Juaan Bautista; kunūu iní tichi'i —ka'án tun.

²⁶ Dōo kúnta'xa iní rei Heródē san, tsí e xe'é ña xu'u ña nuu un ntíí ntíí ña ntoo viko san. Ña ni kúvī ká natívi iní ña. ²⁷ Ura tsí i táxnūu ña sntadún san é nā kíkí'í ña dīkí Juaan. ²⁸ Kué'en sntadún san ne, ē'nte tú'un ña dīkí Juaán ne, dā xee ni'i ña, nuu iní tití'í san. Xé'e ña tā'nú dī'í san, da nakué'e tún dī'í tun.

²⁹ Dā kútuní ña ntini'í Juaán san ne, kūnakí'í ña kúñu ñā, dá kūku'xí ña.

Dā xe'é Jesuu é kā'xi u'un míil ña'a

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Rkontúvī ne, nāxeé ña ntini'í Jēsuu é íxka'an ntódo ña ni ñā'a sán ne, ntaa ña ni Jēsuu ún ntí'í é idé ña, é nakua'a ña ñā'á san dī. ³¹ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Ni'í nto, kí'in ō, kíkūntóo da'na ō mí xoxó ña'a —ka'an ña.

Tsi dóo ntánaxee ñā'a; ntē ñā ntákune'é ña é kā'xí ña. ³² Nakú'un ña tun ntóo san ne, dá kuē'en ña mí xoxó ña'a. ³³ Ntá tsi dóo titín ña'a san íni ña ña dá kuē'en ñā ne, nakiní ña xoó ña'a ña. Kīi ntíí ntíí ña ñuú i san, kué'en ña. Koó dā ntaínu ña kue'en ña mí kuē'en Jēsuu ni ña ntini'í ñā ne, dī'na ña'a sán xeé ña é divi ñā. ³⁴ Dā xee tún ntōo é nuu Jesuu díñi ntute kán né, iní ña tsí ña te nté kaa ña'a xee ña. Ntūnta'vī iní Jesuu ña, tsí ntántétu ña'a san xoo é kā'an í ni ñā iña Xuva ko, vata tsí ó ntántétu a le'ntú san xoo

é kī'in ni'i i ti é kīka'xí ti tē xoxó tó'o tī. Kidáā ne, ñá te da dīi núu ī é nāñé'e Jesuu ña. ³⁵ Dā kuáa ne, xée etsin ña ntini'i Jēsuu, ntáka'an ñá ni ñā:

—É dōo kuáa ne, xoxó ntoo i i'a. ³⁶ Nataxnūu nto ña'a sán, nā kíkuiín ña é ká'xí ña. Na kī'in ñá rantsú san, o na kī'in ñá xio ñuu, kintúku ñā é ká'xí ña —ka'an ña.

³⁷ Ntá tsi Jesuu kaká'an ña:

—Dīvi nto kué'é nto é ká'xí ña'a san —ka'an ña.

—¿Mí'i ntū? Kuān te kíkuiín ntī uvi sientu a'ví tañú'ū ne, ¿mí'i ntu xēe tá'an é ká'xí un ntí ntí ña'a san? —ka'an ñá ntini'i ñā.

³⁸ Kidáā né, kaka'an Jēsuu ni ña:

—Kūkoto nto: ¿tītīn ntú tañú'u odo nto? —ka'an ña.

Īxkóto ñā ne, da ntáka'an ña:

—Ú'un tsī tañú'u ni ūvi tsákā san ió ti —ka'an ña.

³⁹ Kidáā ne, kaka'an Jēsuu é na kuntōo ña'a san nú ité san é xio xío kuntōo ña: ⁴⁰ kuenta úvi díko u'xi ña, kuenta siéntu ñá dī. ⁴¹ Kidáā né, kī'i Jesuu é ū'un tañú'ū sán nī ntuvi tsákā san. Da ntáni'i ña nuu ña e dukún kán ne, nakué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō. Kidáā né, kátsin dava ña, ⁴² dā xe'é ña é'xi nta'a un ntí ntí ña'a san. ⁴³ Dā kúvī é'xi ña'a sán ne, natáka ña ntini'i ña ta'vī tañú'u nī tsákā san é ntoó ka. Uxúvi xiká ka tsitū é ntoo. ⁴⁴ Ú'un míil ñatī san é'xi ña.

Dā íka Jesuu nú ntūte

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Kidáā ne, kaka'an Jēsuu ni ña ntini'i ñā:

—Kue'ēn ntó, kūnaku'ún nto iní tun ntóo san ne, kue'ēn ntó uun xo diñi ntute san mí tuví ñuú Betsaida. Nīi dukuan na ká'án u ni ñā'a san é na ntāka ña —ka'an ña.

⁴⁶ Dā nátaxnūu ña ña'a sán ne, ku'e'en ñā má kū'u kán, kūka'an ntâ'ví ña ni Xuva kō.

⁴⁷ Dā kúneé ne, nuu tun ntōo san mé'ñū ntute san. Jesuú ne, ítuvī mii ñá ñu'u kan. ⁴⁸ Iní ña tsi dóo ntánto'o ña ntini'i ñā, ntánakaka ña tun ntōo san, tsi dóo kainu tatsin. Dā dokó sa tuví ne, xée Jēsuu mí ñū'u ña mé'ñū ntute san. Ntitsí Jesuu nú ntūte san, kaíka ña, vata tsi tē ncho kuido ntúu ña ña, ⁴⁹ ntá tsi dā iní ña ntini'i ña ñā, ñá ñu'u tun ntōo san, é kaika ña nú ntūte sán ne, dōo u'ví ña, tsí ntixi, kuiní ña. Un ntii tsí ntáchu'u ntáa ña, ⁵⁰ tsi iní ntí'í ña ña ne, ú'ví kue'en ña. Ntá tsi ura tsí i kaka'an Jēsuu ni ña:

—¡Na kōo ntii nto! Ñá ku u'ví nto, tsí xu'u —ka'an ña.

⁵¹ Kidáā ne, kúxēe ña iní tun ntōo mí ñū'u ña ne, ura tsí i xío kadin tatsín san. Koó dā kúdu'va ña ntini'i ñā é kuān o idé ña. ⁵² Tsí ña ní ñe'e dikí ñá ntini'i ñā san nté ō kúvi da kátsin dava Jesuu tañú'ū san da é'xi un ntíí ntíí ña'a san. Tsí vata kutúni ña xoó ña'a é Jēsuu.

*Ntavá'a Jesuu ñá nchokuvi, ña ñuú Genesaree
(Mt. 14:34-36)*

⁵³ Dā kúvi ita ntí'xin ña míní sán ne, xée ña ñūu é nani Genesāree. Ikān né, kī'ní ña tun ntōo san diñi ntute san. ⁵⁴ Ura tsí i da ntíí ña iní tun ntōo san ne, kūtuni ñá'a san tsí divi Jēsuu. ⁵⁵ Koó dā ntaínu ña, kue'en ña kaní ñuú tsikan, kūkuidó ña ña nchokuví san. Chidō san tsódo ña ñā ne, kue'en ní'í ña ña dā mí'í ka é kaka'an ñá'ā é tuví Jesuu. ⁵⁶ Dā mí'í ka mí kuē'en Jesuú ne, kuān te ñuú na'nu, kuān te ñuú kuetsi, kuān te má kū'ú ne, ikān xee ni'í ña'á san ñá nchokuví san, dā tsóo ña ña mí kaxíō xá'vī. Ña ntánchokuví san ne, ntaíkan ña itsi te kuē'é Jesuu é

t̄in nta'a ña kuān te da mí tsi ntēte doo ña. Un nt̄í nt̄í ña'a, ña t̄in nta'a dōo ñá, nt̄uvá'a ña.

7

É k̄ade i é kudentu ñā'a (Mt. 15:1-20)

¹ Kidāā ne, xée ētsin ña fariseú san mí tuví Jesuu. Nātaká nuu ña nī mastrú lei, ña vé'xi ñuú Jerusaleen. ² Ini ña tsí ña nt̄ini'i J̄esuú ne, ña ni ntá'a ñā. Kuan tsi ō é'xi ña é dentu ntā'a ña.

—¿Nté kui kuān ó de ntu ña? —ka'an ña.

³ (Tsí kuān xkoó ini ña fariseu ni un nt̄í nt̄í ña Israeé san, é ña kaé'xi ña tē ña di'na ntoo vá'a ntá'a ña, vata o idé ñata ñā. ⁴ Tē náxee ña é ñē'e ña nu â'ví ne, ñá ini e'xí ña tē ña di'na dá'ví ña ntute kúñu ñā. Dōó ió ka xtuku nuu i é xkoó ini ña é ini de ntāa ña: é nt̄untoo e'xin e ntáxi'i nuu ña, ni sālú, ni k̄dí, ni itó ña.) ⁵ Dukuān ne, ña fariseú san nī mastrú lei ntátsixe'e ña J̄esuu:

—¿Nté kui ña nt̄ini'i ntō ne, ña ntáde ña vatā xkoó ini ñáta kō? ¿Nté kui ña ntánta'a ntu ña di'na dá ka'xi ña? —ka'an ñá, tsixe'e ña J̄esuu.

⁶ Ntá tsi Jesuu ne, kaka'an ña:

—Ntō'ó ne, ñá te kan̄i nima ntó ntánuu iní nto Xuva kō. Tsí nuu é ntaā i é k̄aka'an úvata ko Isāia iña nto da xntée na'a ña tú'un Xuva kō é k̄aka'an: Ña s̄á'á ne, k̄dii rkí xaa ña ntéku é k̄aka'an ña é k̄anuu iní ña ko; ñá tē nima ñá kakene.

⁷ Kuān te kanúu ini ña kó ne, ñá vādá kaidiá'vi i, tsí ña te leí ko é ntánakuā'a ña ña'a san, tsí k̄dii lei é de vá'a ña'a, ña ntoo ñuxiví sa, ntánañē'e ñá ña, ka'an. ⁸ Tsí ntō'ó ne, ntánakunaá nto lei Xúva kō ne, vata tsí xkoó ini ñá'a san ntáde ntaa nto. Tsi xkoó

ini nto é ntōo nuu salu ni vāsu é ntáxi'i nuu nto ne, dōó títín ka nuu i é xkoó ini nto —ka'an Jéssu ni ña.

⁹ Kaka'an xtúku ña ni ñā:

—¿Vā'á ntu ō ntáde nto, kuiní nto, é kuān o ntánakuitā ntó lei Xúva kō vata koo é nakuntikin nto nte xkoó ini nto iña mii nto? ¹⁰ Tsí vatā ó kaka'an Muísee: “Kuiko ñu'u o uva ko ni di'i kō”, ne, “Xoo é kīni koo ka'an í ni uva i, ni di'i ī ne, kuvī”, ka'an ña.

¹¹ Ntá tsi di'vi ntō ne, ntaxé'e nto itsi é kā'an ñá'a san ni uva ña, ni di'i ñā: “Ña kúvi xntūi ú nto, tsí un ntí'i iñá ko ne, é nākué'ē ú nta'a Xuva kō”, ka'an ña.

¹² Da é kuān ó kaka'an ñá ne, ntaxé'e nto itsi é ña xntii ña uva ña ni di'i ñā. ¹³ Kuān ó ntánakunaá nto é kākā'an Xúva kō ne, é tūku nuu i ntánaxtuvī nto. Dōó kí'in nuū i ntáde nto é kuān xkoó ini nto —ka'an Jéssu ni ña.

¹⁴ Kidáā né, kāna Jesuu un ntíí ntíí ña'a sán ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Kini nto ve, un ntí'i kue'en dú'va nto. Kini vá'a nto é kākā'án u ni ntō: ¹⁵ Ña tūvī nee iña é kaē'xí ña'a é kade i é kudentu ñā. Mii tsí é kākene nima ñá é dentū. ¹⁶ Tē xoó katekú i ne, na kīni —ka'an Jéssu.

¹⁷ Dā xntáñi mii ña ña'á san ne, kúk'ví ña iní vi'i san. Ña ntini'i ñā né, tsixe'e ña ñā kídaā:

—¿Nee iñá ntu kani tú'un é kākā'an nto? —ka'an ña.

¹⁸ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Ntō'ó ne, ¿ñā ntu ntátekú nto di? ¿Ñá ini ntú nto tsí ña tūvī nee iña é kaē'xí ña'a é kākí'xi nte kí'i kan é kade i é kakudentū nima ña? ¹⁹ Tsí ña te nima ñá kakí'vi, tsí mii tsi īni i'xí ña kakí'vi ne, dá kantīi kúñu ñā —ka'an ña.

Dukuān ne, nee iña é ntaé'xi ó ne, vá'ā; ña te déntū.

20 Kaka'an ñá di:

—É kakēne nima ñá'a sán ne, divī é kade i é kakudentu ñā. 21 Tsí un tsi nté nima ñá kakene e ntáde kuení ñā é kīni kaa, e ntáde ñā é kīni kaa ni ñadī'í ñá'a san, e ntáde luku ñā, e ntaé'ní ñā ñá'a, 22 e ntáde ñā é kīni kaa, e ntaéni ntá'ví ñā ñá'a, e ntáde xení ñā, e ntákune'u iní ñā, e ntáka'an ñá dovete, e dóo na'nu ncho víi ñā, e ntáde tuntu ñā. 23 É un ntí'í é kīni kaa sán ne, nima ñá kakene. Dukuān é ntákudentu ñā —ka'an Jéssu.

*Ñadī'í, ñā é ñā te ñā Israeé, kuñti'xe ñā Jéssu
(Mt. 15:21-28)*

24 Kidáā né, ntāka Jéssu, xée ētsin ñā diñi ñuú Tiru ni ñuú Siduun. Ikan kūkí'vi ñā má vi'i kán. Ñā ni ntío ñā é kūtuni ñá'a san mí tuví ñā. Ntá tsi ñā ni kúvi kutūvi xu'ú ñā. 25 Ura tsí i dá kutuni úun ñadī'í mí tuví ñā ne, xée ñā, nakunchí'ti ñā nūu ñā. Diōkó ñadī'í san ne, nuu é ñā vá'ā nimá tun. 26 Ñadī'í san ne, tuku ñuu vé'xi ñā. Nǎ te ñā Israee ñā, tsí ñuú Sirofenicia vé'xi ñā. Íkan ñā ntā'a Jéssu é na nakūnu ñā é ñā vá'ā san é nuu nima dióko ñā. 27 Dá kakā'an Jéssu ni ñā:

—¿Nté kui xntii ntū ú o? Tsí ñā te ñā Israeen. Di'na ñā Israeé san xntii ú ñā. Tsí ñá vā'á ō é ki'í ō é kaē'xi i'xá san ne, dá kuē'é ō é ká'xi tīnā san —ka'an ñā.

28 Nāntíko kōó ñadī'í san, kaka'an ñā:

—Ntáa nchi'xe, Mastru. ¿Ntá tsi vá ñā che ntaé'xi ntu chínā sán utsi ita é ntánakō'xo i'xá san má mēsa? —ka'an ñadī'í san.

29 Kaka'an Jéssu ni ñā kídaā:

—Dōo vá'á ó kaka'an. Kunú'un ve, tsi é ntīi é ñā vá'á san nima dióko ō —ka'an ñá ni ñadī'í san.

³⁰ Dá kúnú'u ña ne, nāxee ña nú vi'i ña kãn. Ikãn tuví ntaa dióko ñā nú itó tun. Nt̄i nti'xe é ña vá'ā san é ĩnúu nimá tun.

Ntavá'a Jesuu uun ña'a, ña é lo'ō

³¹ Kidáā né, ntāka Jesuu ñuú Tirú ne, itā nti'xin ña ñuú Siduun. Kūntii ña ñuú Decapulí, ne, xée ñā nu míni Galilea. ³² Ikãn ne, xee ní'i ña'a san uun ñá'a, ña lo'ō ne, ñá kakūvi ka'an va'á ña. Íkan ñā'a san é na t̄in nta'a J̄esuu ña é na ntāvá'a ña ña. ³³ Jesuú ne, kue'en ní'i xío ña ña, tsi dóo ntāñí ña'a san. Náki'vī ñá rkinta'a ña ini lo'xo ña ne, dá'vi ñā dí ña rkinta'a ña ne, da t̄in nta'a ñā rki xaa ña. ³⁴ Kidáā né, ntāa ní'i ña nuu ña e dukún kãn né, dā xkóo kani ña, kaka'an ña:

—¡Efata! (é káni tú'un: ¡Nakaan!) —ka'an ña.

³⁵ Ura tsí i nákaan lo'xo ña. Ntūvá'a xaa ña di. É kākā'an va'á ña ve. ³⁶ Kaka'an J̄esuu ni ñá'a san é ñā ku ka'án ña ni da xōó ka ña'a nte o kúvi. Ntá tsi vata tē da nakua'a J̄esuu ña é kuān koo ka'an ña. ³⁷ Koó dā kúdu'va ña'a san, ntáka'an ña:

—¡Ñá tē nté kaa vá'ā o é kade ña sā'a! Un tsi nté ña lo'o kāntavá'a ña. Un tsi nté ña ñi'ī sán náka'an ñá di —ka'an ñá'a san.

8

Xé'e J̄esuu é kā'xi k̄imi m̄il ña'a
(Mt. 15:32-39)

¹ Ntūvi tsikán ne, dōo kue'e ña'a nátaká nuu ña. Ña t̄uvī é kā'xí ña. Kāna Jesuu ña nt̄iní'i ñā ne, kaka'an ñá ni ñā:

² —Kantuntā'ví ini kó ña'a san, tsi é uni ntūvi é ntoo ña nī ko. Ña t̄uvī nee iñá ka'xi ña. ³ Te nataxnūu ú ña é na nū'u ñá nu vi'i ña kãn é ñā ká'xi

ña ne, koó vitā ñá itsi kãn, tsí iō ñá ne, dōó ika vē'xí ña —ka'an ña.

⁴ Ntá tsi ña ntini'i ñā ne, ntáka'an ña:

—¿Nté ntu koo ni'i ña é kā'xí ña? Tsí kūdii ñuu itsi i'a, mí xoxó ñu'u i —ka'an ña.

⁵ Ntá tsi Jesuú ne, tsixe'e ña ñā:

—¿Tĩtĩn ntú tañú'u odo ntō?

—Ú'xē sa —ka'an ña.

⁶ Kidáā ne, kaka'an Jesuu ni ñá san é na kũntoo ña ñu'u san. Kĩ'i ña tañú'ũ sán ne, da nakué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō. Kãtsin dava ña tañú'ũ sán ne, dā xe'é ña ña ntini'i ñā é na tsĩ'i ña é kā'xí ña'a san. ⁷ Odō ká kudii ña tsákā sán di. Nakué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva ko kuēnta iña í, dā xe'é ña ña ntini'i ñā é na tsĩ'i ña é kā'xí ña'a san. ⁸ Dā kúvi é'xi ntá'á ña'a sán ne, natákā ñá ta'vi i é ntoó ka. Ú'xē ká xika i nátsu'un tsitu ñā é ntoó san. ⁹ Ñá te da kĩmĩ míil nãtĩ san é'xi ña. Kidáā né, nataxnũu ña ña'a san é na nũ'u ñá vi'i ña. ¹⁰ Kidáā ne, kué'en Jesuu ni ñá ntini'i ñā, nakú'un ña ĩní tun ntōó san é kĩ'in ñá ñuu é nani Damānuta.

*Ntaĩkãn ñá fariseu é vĩ Jesuu nuu i e dóo ka'nu
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)*

¹¹ Xéē ña fariseú san é kōto nteé ña Jesuu. Eni ntu'u ñā ntatĩn nuu ña, ntáka'an ñá ni ñā:

—¿Nté ntu koo kutuní ntĩ tē nuu é ntaā i é kãka'an nto? Vĩí nto uun nuu i e dóo ka'nu, na kĩní ntĩ nuú ntĩ, tē nuu é ntaā i é vē'xí nto nta'a Xuva kō —ka'an ña.

¹² Jesuú ne, un tsi xkóo kani ña, kaka'an ña:

—¿Nté kuãn nte ntaĩkan ntu ña ntoo vevii nuu i e dóo ka'nu? Nuu é ntaā i é kãka'án u ni ntō: Ñá vĩ u nté uun nuu i e dóo ka'nu é kĩnĩ ña —ka'an ña.

13 Kidáā né, tsoo mii Jēsuu ñá ne, nákunūu xtuku ña tun ntóó san, kue'en ñá xio diñi ntute san.

U'xen ía ñña ñá fariseu
(Mt. 16:5-12)

14 Ña ntini'i Jēsuú ne, kúnáa inī ña é kuīdo ña é ka'xī ña. Uun kudii tañú'ū san ní'i ña iní tun ntóó san. 15 Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Koto xnto u'xen ía ñña ñá fariseú san ni ñña Heródē di —ka'an ña.

16 Nātiín mii ña ntini'i ñā kídaā, ntáka'an ña:

—¿Nee iñá ntu kani tú'un é kāka'an ñá ñña u'xen ía san? ¿ō dé ña tuvi ntu tañú'u ni'i ō né, ō nté ō ntu? —ka'an ña.

17 Kūtuni Jēsuu é ntánatín ña ne, kaka'an ñá ni ñā:

—¿Nté kuān o ntáka'an ntú nto é ña tuvi tañú'ū? ¿Vāta ntu kiní nto? ¿Vāta ntu kí'in diki nto é kāka'án u ni ntó? ¿Nté kuān nte ká'xi ntu nto? 18 Íó ntuxnūú nto ne, ña ntaíni nto. Íó tutun ntó ne, ña ntátekú nto. ¿Ña naka'an ntu nto nuu i é dóo ka'nu é idé u ví'i, 19 dā kátsin dava u é ū'un tsí tañú'ū sán ne, ú'un míil ñā'a san é'xi ña? ¿Tītīn ntú xika i é ntoó ka san nataká nto? —ka'an Jēsuu ni ña ntini'i ñā.

—Uxúvī ka —ka'an ña.

20 —Dā kátsin dava u u'xe tañú'ū sán ne, kímī míil ñā'a san é'xi ña ne, ¿tītīn ka ntu xika i é ntoó ka nataká nto? —ka'an Jēsuu, tsíxe'e ña ñā.

—Ú'xē ka —ka'an ña.

21 —¿Nté dúkuān ña ntáñe'e diki ntu nto? —ka'an ñá ni ñā.

Ntāvá'a Jesuu úun ña'a, ña kuāa, ña ñuú Betsaida

22 Xée ña ñuú Betsaida. Ña'a sán ne, xee ní'i ña uun ña kuāá ne, íkan ña ntā'a Jesuu é na tīn nta'a ña ñā. 23 Jesuú san ne, írkaa ña nta'a ña kuāá san ne,

ñe'e ní'i ña ña diñi ñuú san. Kidáā ne, náka'a ña díi ña ntuxnūú ña kuāá san ne, dā xntékū ñá nta'a ña diki ña. Tsixe'e ña ñā:

—¿É kainín ntun ve? —ka'an ña.

²⁴ Nākaán ña kuāá san ntuxnūú ña ne, dá kakā'an ña:

—Kainí u ñatī vata ntāa utun ntāa ña, ntá tsi ntaíka ña —ka'an ña.

²⁵ Kidáā né, tñn nta'a xtūku ñá ntuxnūú ña kuāá san. Nākiní va'ā ñá un ntī'ī kídaā. ²⁶ Kidáā né, nataxnūu Jesuu ña é na nū'u ña nú vi'i ña kān:

—Kūnú'un ntaan tsin; ñá ku kuīta ntí'xin má ñūú san. Ñá kū xoo ka'an ni'in —ka'an Jesuu ni ña.

Kaka'án Pedru tsí Jesuú ne, ñā ñā é taxnuu Xuva kō

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ Kidáā ne, kué'en Jēsuu ni ña ntini'i ña ñūú kuetsī é ntoo ñuú Cesarea Filipu. Dá kué'en ñá itsi kān né, tsixe'e Jēsuu ña:

—¿Nté ntū ó ntáka'an ñá'a san iñá ko? ¿Xoó ntu ña'a ú, te kuīní ña'a san? —ka'an Jēsuu.

²⁸ Ñā ntini'i ñā ne, ntáka'an ña:

—Iō ñá ne, Juan Bautista nto, ka'an ña. Iō ñá ne, Elia nto, ka'an ña. Iō túku ña ne, ña é ka'án naa Xuva ko nto, ka'an ña —ka'an ñá ntini'i ñā.

²⁹ —Ntō'ó ni, ¿xoó ntu ña'a ú, te kuinī nto? —ka'an ña.

—Ntō'o é Cristu ntó, ña táxnuu Xuva kō —ka'án Pedru.

³⁰ Kidáā ne, kaka'an Jēsuu ni ña é ña ku ka'án ña ni ñā'a san xoó ña'a ña.

Kaka'an Jēsuu é kuvī ñā

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Kidáā né, eni ntu'u Jēsuu nañé'ē ñá ña ntini'i ñā tsí ðivi ñā é vēxkúvi ña ñatí ne, da miī e dóo ki'in nuū i é ntō'o ña. Tsí ñatā sán, ni dūtu ñá odo nūú, nī mastrú leí san ne, un ntíí ntī ñá ña xkuntée iní ña ña ne, ka'ní ña ña, ntá tsi tē kúvi uni ntúvi ne, ntoto xtuku ña.

³² Kaka'an ntáa ña nuu i sá'a ni ña ntini'i ñā. Pedrú ne, kue'en ní'i ña Jēsuu mí xoxo ntáñī í ne, eni ntu'u ñā de tíi ña ni ñā.

³³ Ntá tsi Jesuú ne, xkokōto ña mi ntāñí ña ntini'i ña, ña nguiī sán ne, dē tíi ña nī Pedru, káka'an ña:

—¡Du'xēn! ¡Kiin nteén xion! tsí tú'ūn é káka'an ní ko ne, xu'u tó'ō e ña vá'ā san kakéne. Ñá te kadē kuení o vatā ó kade kuení Xuva kō, tsí kadē kuení o vatā ó ntáde kuení ña'a san —ka'an Jēsuu ní Pedru.

³⁴ Kidáā né, kāna Jesuu ña ntini'i ña ni ūn ntíí ntī ña'a sán ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Tē xoó ña'a ntio ña é kuntikin ñá ko ne, ña kúvi vīi ka ña nee iña é ntio mii ña, tsí utén uten é kuntikin ñá ko, kuān te kuví ña. ³⁵ Tsí tē xoó ña'a ncho nakakū ñá ntuvi iña ñá ne, da nākunaá ña ntuvi iña ña. Ntá tsi xoó ña'a é nākunaá ña ntuvi iña ña kuenta iñá ko ni kuēnta iña tú'ūn va'á iña Xuva kó ne, nakáku ña ne, ní'i ña ntuvi vā'á iña ña nta'a Xúva kō. ³⁶ ¿Mí'i ntū kaidiá'vi é ní'i ko é un ntí'ī é iō ñuxiví sa, te nākunaá o nima ko? ³⁷ ¿Nee iñá ntu e dóo nuu á'vi i é nadama o ntūvi iña ko? ³⁸ Tē xoó ña'a kuka'an nuu ña kuenta iñá ko nī kuenta iña tú'ūn ko mé'ñū ña ntoo ñuxiví sa, ña é ña ntákuinti'xe i, ña kini ntáa sán ne, xu'u é vēxkúvi ú ñatí ne, kuka'an nuú ko ñá ði tē naínu u. Tē naínu u ne, nainu ní'í u ánjē, ña e dóo va'a. Kidáā ne, kiní nto tsi dóo ka'nu ú, vatā ó ka'nu uva miī kó, ña tuví e dukún kān —ka'an Jēsuu.

9

¹ Jesuú ne, kaka'an xtúku ña:

—Nuu é ntaā i é kaka'án u ni ntō tsí iō ntó ne, ña kúvī ntó da nté kinī nto tsí Xuva kō né, dōó iō ña é vii ña é kadā kú've ña —ka'an ña.

Dā nádama kúñu Jēsuu

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

² Dā ita ntí'xin iñu ntúvi ne, Jesuú ne, kue'en ní'i ñā Pedru, Sántiau ní Juaán san, kué'en ña ūun xuku mi dōo dūkun, mí xoxó ña'a. Ikān né, nādama kúñu Jēsuu núu ntuni ñá'a, ñá ntini'i ñā. ³ Iñi ntú'u kaxi'í nuu doo ña. Ntukui'xīn kue'en, e nté uun ña'a ña kivi nakáte ña vatā ó kuí'xin. ⁴ Kidáā né, ntīi dító Elia ni Muísee, ña xi'í nte kídaā, ne, ntatīn ña ni Jēsuu. ⁵ Kidáā ne, kaka'án Pedrú san:

—Mastru, ¡ñā tē nté kaa vá'ā o é ntoo ntí ni ntō i'a! Xntāñi ntī uni vi'i xó'o vē: uun iña nto, uun iña Muísee, ni ūun iña Élia —ka'an ña.

⁶ Dotō tsí kaka'an ñá, tsi dōo u'vī ñá, ntuni ña.

⁷ Kidáā ne, nākunūu ta'án ña vikó san ne, mé'ñū vikó san vé'xi tatsín san é kaka'an:

—Ña sā'a é I'xá miī ko e dōo kakuinimá ko ña. Kīni nto é kā'an ña —ka'an tatsín san.

⁸ Ña ntini'i Jēsuú san ne, ura í da xkókōto ña ne, ntoko ñu'u mii ntuvi ñá'a san. Da miī sá Jesuu ntísi ña.

⁹ Dā ntáka ña rki ukú san ne, kaka'an Jēsuu ni ña:

—Ñá kū dí ntaa nto ni ñā'a san nuu i é ini nto vevii da nte rkontúví tē xi'í u ne, ntoto xtuku ú, xu'u é vēxkúvi ú ñatī —ka'an ña.

¹⁰ Dukuān ne, ñá ni kā'an ñá ni ñā'a san, ntá tsi tsixe'e ta'an miī ñā, ntáka'an ña:

—¿Nté kui kuān ó kaka'an ntú ña é kuvī ñá ne, dá ntōto xtuku ña? —ka'an ña.

11 Kidáā né, tsix'e e ña Jēsuu:

—¿Nté kui ntáka'an ntú mastrú leí san é kuētsi é dī'na Eliá san naxee ña? —ka'an ña.

12 Jesuú ne, kaka'an ña:

—Nuu é ntāa ntí'xe i é dī'na Eliá san ki'xi ña vata koo é nātivi iní ña'a san kuētsi ñā, nakuntíkān ñā Xuva kō. Iní nto tsí nte ntúvi dī'na uve na'a Tú'un Xuva ko iñá ko, xu'u é vēxkúvi ú ñatīi. Uve na'a nté koo nto'o ko ñuxiví a ne, dōó kada xení ña'a san ní ko. 13 Ntá tsi kaka'án u ni ntō tsí e kí'xi ntí'xe Eliá san. Ide ña'a san ni ña nee iña é ntio ña, vatā ó uve na'a kaka'an tú'un Xuva kō nté koo kuvi ni ña. Kuan ō kúvi nti'xe —ka'an Jēsuu.

*Ntavá'a Jesuu uun i'xa é nuu é ña vá'ā nima i
(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)*

14 Dā ntíko koō ña mí ntoo ña ntini'i ña, ña nguii sán ne, iní ña tsí ña te da díi ña'a náta'ká nuu ña ni ñā. Ikān ntāñí mastrú leí san di, ntatín nuu ña ni ña ntini'i Jēsuu. 15 Un ntíí ntíí ña'a san, da iní ña Jesuú ne, koó dā kúdu'va ña. Koó dā ntáinu ña kue'en ña, kuka'an ñá ni ña ntiusi. 16 Kidáā né, tsix'e e Jēsuu ña:

—¿Nee iñá ntu ntatín nuu nto ni ña tsīkan? —ka'an ña.

17 Uun ña'a, ña nuu ta'an mé'ñū ña'a sán ne, kaka'an ña:

—Mastru, i'a vexní'i ú i'xá ko, tsí e ña vá'ā san káde i é ñi'í. 18 Da mí'í ká kaika i'xá ko ne, e ña vá'ā san katín i, da kaxé'e ntēe í ñu'u kān. Kakēne tiñú xu'u i. Kanakuiō ne, kanaka'xí ka'ñī nú'u ī di. É dōo kúkā'vi. É kaka'án u ni ña ntini'i ntō é na nakūnu ña é ña vá'ā san, ntá tsi ña ni kuvi víi ña —ka'an úva ī'xá san.

19 Kidáā ne, kaka'an Jēsuu:

—¡Ña ntâ'ví nto, ña'a é ña ntákuinti'xe nto! É títin ntuvi tuví u ni ntō ne, váta kuinti'xe nto ko. ¿Títin ntú ntuvi kutuví ka ú ni ntō da nté kuinti'xe nto ko? Kixni'i nto í'xá san —ka'an Jéssu.

²⁰ Kidáā ne, xee ní'i ntí'xe ña i'xá san. Dā íni e ña vá'ā san Jesuú ne, íde é xí'i míi i'xá san ne, ntáva ñu'u kân. Dōó itsu'ūn ne, tiñu kéne xu'u i. ²¹ Kidáā né, tsixe'e Jéssu úva ī:

—¿Ē títin ntu ntuvi kuán ó kakuvi i'xá nto? —ka'an Jéssu.

Kaka'an úva ī'xá san:

—Nté dā ku lú'ntī. ²² É dōó ki'in itō nakó'xo nuu é ña vá'ā san i nchú'un kân, nú ntute kân dí, é ncho ka'ní i'xá ko. Ntá tsi te kūvi víi nto é ntūvá'a ne, víi nto da xe'é, xntii ntō ntī —ka'an úva ī.

²³ —¡Mí'i ntū é ña kuvi víi u! tsí te kákuinti'xe o ne, ña túvī nee iña é ña kuvi víi Xuva kō —ka'an Jéssu.

²⁴ Kidáā ne, un ntii tsi káka'an úva ī'xá san:

—¡Kakuinti'xe ko! ¡Xntii ntō ko é díi ka na kuinti'xe ko! —ka'an ña.

²⁵ Dā íni Jesuu tsi dōó ntánataká nuu ña'a sán ne, de tíi ña nī é ña vá'ā san, kaka'an ña:

—Xō'on, é ña vá'ā é kaden é ñi'í i'xá sa nī é lo'ō dí, xu'u é kadē kû'vé u ne, ká'ān u é ntīn nima í'xá san. Ña kúvi nakunúun xtukun nima i —ka'an Jéssu nī é ña vá'ā san.

²⁶ E ña vá'ā sán ne, kachu'u ntáa. Nākuio i'xá san ne, dā ntíe e ña vá'ā san. I'xá san ne, vata kaa ntíxi kāa. Ña'a sán ne, ntáka'an ña:

—¡E xí'i i'xá san! —ka'an ña.

²⁷ Ntá tsi Jesuú ne, írkāa ña nta'a i, ntáni'i ña i ne, da nakuntísi.

28 Dá kūkí'vi Jesuu má vi'i kǎn ne, diin diin tsi tsixe'e ña ntini'i ña ñā:

—¿Nté kui ña ni kuvi vií ntu nti é nakūnu nti é ña vá'ā san? —ka'an ña.

29 Kaka'an Jéssuu:

—E ña vá'ā é kuān ntáa sán ne, ña kúvi vīi o é nakūnu o í tē ña ká'an nta'ví ō, tē ña kuntoó ixu ō di —ka'an ña.

Kaka'an xtúku Jesuu tsí kuví ña

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

30 Kidáā né, ntāka Jesuu íkǎn, kue'en ní'i ña ña ntini'i ñā. Kué'en ñā, ítā nti'xin ña ñuú Galilea. Ña ni ntío Jesuu é kūtuni ña'a san mí ntaíka ña. 31 Tsí Jesuú ne, kaxé'e ña kuenta é kūtuni ñā ntini'i ñā nté koo kuví ña:

—Xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, ntuví u kuenta ntá'a ña'a, ña é kǎ'ní ko. Ntá tsi tē kúvi uni ntúvi xi'í u ne, ntoto xtuku u —ka'an Jéssuu.

32 Ntá tsi ña ntini'i ñā ne, ñá nī ñe'e diki ña nee iña é kǎka'an ñá, ne, ú'vī ña é tsixe'e ña ñā.

¿Xoó ña'a ña e díi ka ka'nu ña'a?

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

33 Xée ñā ñuú Capernau. Dā intóo ña má vi'i kǎn né, katsixe'e Jéssuu ña ntini'i ñā:

—¿Nee iñá ntu ntatíin nto dá vē'xi o itsi kan? —ka'an ña.

34 Ña ntini'i ñā ne, diin diin tsi intóo ña; nté uun ña ña ni ká'an ñā. Tsi dá vē'xí ña itsi kǎn ne, ntatíin mii ñā xoo é díi ka ka'nu ña'a i. 35 Kidáā ne, katuví da'na Jéssuú ne, kǎna ña uxuvi ñá'a, ña ntini'i ñā, kaka'an ñá ni ñā:

—Te iō nto é ncho kodo nuū ntó ne, vií nto ña tuví ata i kǎn. Vií nto ña ntáde tsiñu iña un ntíí ntíí ña'a san —ka'an ña.

³⁶ Kidáā né, kī'i Jesuu uun i'xá san ne, dā xntítsī ñá i mé'ñu ña ntini'i ñā. Kánī'i nteé ña i'xá san ne, kaka'an ñá ni ña ntini'i ñā:

³⁷ —Xoo é kantuntā'ví ini i i'xá vata kaa sá'a kuenta iñá ko ne, vata tsi te miī ú kantuntā'ví ini ña kó, ni ñā táxnūu kó di —ka'an Jesús ni ña.

Xoo é ña kainchu'vi í kō ne, kaduku ntée ña kō
(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Juaán san ne, kaka'an ña:

—Mastru, iní nti uun ña'a, ña é kanakūnu é ña vá'ā san kuenta iña nto. Ntá tsi ña tsikán ne, ñá te ntini'i ña kō. Dukuān ne, ñá ni xē'é nti itsi é kuān koo víi ña —ka'án Juaan.

³⁹ Ntá tsi nantiko koó Jesuu, kaká'an ña:

—Ñá ku kā'nté nuu nto é kuān koo víi ña. Te kuēnta iñá ko kade ña nuu i e dóo ka'nu ne, ña kúvi kā'an kīni ña iñá ko. ⁴⁰ Tē xoó ña'a ña kainchu'vi ñá kō ne, kaduku ntée ña kō. ⁴¹ Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō. Da xōó ka ña'a, ña é kata'xi ntute é kō'o nto tsí ntántikin ntó ko ne, ní'i ñā é vā'á nta'a Xuva kō.

É ña víi ō é kīni kaa
(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Da xōó ka é kade i é víi i'xa é kākuinti'xe i ko é kīni kaa ne, dií ka vá'ā o iña ñá te kunū'ní nuu xuu dúkun ñā, dá nakuítá nuu ña ña nú ntute ñu'u kán. ⁴³ Te ntā'a nto kade i é víi nto é kīni kaa ne, dií ka vá'ā o te ka'ntē ntó nta'a nto. Tsí dií ka vá'ā o é kī'in ntó nta'a Xuva kō é ūun tsi nta'a nto, naa i é kī'in nto dô'vi kán nī ntuvi ntá'a nto, tsí ikān kai'xi ñú'ū é ña kantá'va. ⁴⁴ Ikān né, ñá kākukadin é ntaé'xi tintákū san; ntē ña kantá'va ñú'ú san. ⁴⁵ Te dī'in nto kade i é víi nto é kīni kaa ne, dií ka vá'ā o é ka'ntē ntó di. Tsí dií ka vá'ā o é kī'in ntó nta'a Xuva kō é u'ntu nto, naa i é kī'in ntó nī ntuvi dī'in

ntō dô'vi kan, mí ña kantá'va ñú'ú san. ⁴⁶ Ikān ne, ñá kākukadin é ntaé'xi t̄intákū san; ntē ña kantá'va ñú'ú san. ⁴⁷ Te ntuxnūú nto kade i ne, díi ka vá'ā o é tāva nto. Tsí díi ka vá'ā o é k̄i'in ntó nta'a Xuva kō é ūun tsi ntúxnūú nto, naa i é k̄i'in nto dô'vi kán nī ntuvi ntúxnūú nto. ⁴⁸ Ikān ne, ñá kākukadin é ntaé'xi t̄intákū san; ntē ña kantá'va ñú'ú san.

⁴⁹ 'Vatā ó idiá'vi ñi san é ña t̄ivi kúñū é ku'e e o doméni iña Xuva kó ne, kuān ó kaidiá'vi nuu i é nto'o kō, vata koo é ña t̄ivi nima kó di. ⁵⁰ Ñi sán ne, vá'ā. Ntá tsi tē ña véñi ka ne, ¿mí'i ntū kaidiá'vi ká i? ¿Nté ntu koo ntuveñi xtúku? Vii nto vata kaa ñi vá'a. Kuenta tsí vii nto é ña nativi nto nima nto. Vá'a koo kuntoo nto ni tā'an nto —ka'an Jéssu ni ña.

10

Kaka'an Jéssu kuénta iña ña ntánatsoo mii tā'an
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Ntāka Jesuu ñuú Capernau, kué'en ña diñi ñuú Judeá dā nté xee ña xio diñi ntute Jordaán san. Nā te da dīi ña'á xee xtúku ña, nātaká nuu ña mí tuví ña ne, nakuá'a Jéssu ña vatā xkoó ini ña. ² Kidáā ne, xée ētsin ña fariseú san di é kōto nteé ña Jesuu. Tsixe'e ña ña tē ña xíi kaa é naxtuvī mii ñátí san ñadi'í ña. ³ Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ña:

—¿Nte ntū ó kaka'an Muísee é vii nto? —ka'an Jéssu.

Kaka'an ñá fariseú san:

⁴ —Muiseé ne, tā'xi ña itsi é ntavá'a o tūtu iña ñadi'í kō ne, dá kūvi ntii nteé xio ta'an o ni ñadi'í ko —ka'an ña.

⁵ Ntá tsi Jesuu ne, kaka'an ña:

—Un vá'a tsi do'o ntō. Dukuān é xntéku kū'vé Muisee é vii nto. ⁶ Ntá tsi ntē dá de kū'vé Xuva ko

ñūxívi sa ne, “de kú'vē ñá ñatīi ni ñadī'í”. ⁷ “Dukuān ne, xtúvī mii ñatīi san uva ña ni di'í ñā vata koo é kuntoo ña ni ñadi'í ñá ne, ⁸ uun tsi kúñū kúvi ña ntuvi ña.” Sá'a ne, kani tú'un é ñā té uvi ña'á ka ña, tsí uun tsi kúñū kúvi ña ntuvi ña. ⁹ Dukuān né, nēe é teé ta'an Xuva kō ne, ña kúvi nātsoo xio ña'a san —ka'an Jēsuu.

¹⁰ Dá ntōo ña nú vi'i kān né, tsixe'e xtuku ña ntini'i ñā nuu i sá'a. ¹¹ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Xoó ña'a é nātsoo mii ña ñadi'í ña, dá nātánta'a xtuku ña ne, dōó kinī ó kade ña nuu ñadi'í ña. ¹² O te ñadī'í san naxtuvī mii ña xii ña, dá nātánta'a xtuku ña ni tuku ñatīi san ne, divi ñā kade ña é kīni kaa nuu xii ña di —ka'an ña.

*Nāxnuu viko Jesuu i'xá kuetsī
(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)*

¹³ Ña'a sán ne, xee ní'i ña i'xá kuetsī nuu Jēsuu vata koo é tīn nta'a ña ī. Ntá tsi ña ntini'i Jēsuú ne, ntáde tíi ña nī ña xee ni'i i'xá i san. ¹⁴ Ntá tsi dā kútuni Jēsuú ne, dōó dutsi kuiní ña ni ña ntini'i ñā. Kaka'an ñá ni ñā:

—Kué'e ntō itsi é na kī'xi i'xá kuetsī san mí tuví u. Ñá ku kādī nuu nto itsi é kī'xi; tsí mí kadē kú'vé Xuva kō ne, kaduku ntée ña vata ntāa i'xá kuetsī san. ¹⁵ Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí te xōo ñá'a é ña kákuinti'xe ña vatā ó de uun i'xa lu'ntí ne, ñá kadūku ntée ña mí kadē kú'vé Xuva kō —ka'an Jēsuu.

¹⁶ Īdo nteé Jesuu i'xá san xe un xé ūn, da tīn nta'a ña ī e nāxnuu viko ña ī.

*Ñatīi, ña e dōo kuikā, kaka'an ñá ni Jēsuu
(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)*

17 Dā nákaka Jesuu ítsi kân é k̄'ín ñá ne, uun ñatī ne, koó da kaxkaĩnu ña xee ña, inchĩti ña nūu J̄esuu, tsixe'e ña ñā:

—Mastrū, nto'ó e dóo va'á nto, ¿nté ntu koo vii u é nī'í ko ntuvi vā'a iñá ko ntii dañu ntūvi? —ka'an ña.

18 Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—¿Nté kui kaka'an ntun e dóo va'á u? Tsí da mii tsi Xuva kō e dóo va'á ña. 19 É ínín lei e xtúvi Xuva kō é k̄ka'an: “Ñá k̄'ní o ñā'a; ñá vii o é kini kaa ni ñad̄'i; ñá k̄'i dú'u ō; ñá d̄'ví o ñā'a dovete; ñá kanī nta'ví o ñā'a, ne, na kuiko ñu'u o uva ko ni d̄'i kō” —ka'an J̄esuu.

20 Ñatī san ne, nantíko koō ñá, kaka'an ña:

—Mastru, é un ntī'ī lei tsíkan káde ntaa ú nte da ku lú'ntī u —ka'an ña kuiká san. 21 Dā íto Jesuu ñá ne, dóo kuinima ñá ña. Kaka'an ña:

—Uun sá nuu i é k̄kunaá ka: Kuē'én, kunadikon un ntī'ī é k̄aduku ntée o ne, dá kuē'én diu'un i iñā ña ntā'ví san. Kidāā ne, ni'í o nee iñā é dokuika ntī'xé san e dukún kân. Dá ki'xin, kixnt̄k̄ín ko —ka'an J̄esuu.

22 Ntá tsi dōo ntī'í iní ña é kuān ó kaka'an J̄esuu. Dōo nta'xa kunú'u ña, tsi dóo iō iñā ña e dóo nuu á'vi.

23 Kidāā né, xkokōto Jesuu, kaká'an ñá ni ña ntini'í ñā:

—Ñá tē nté kaa ntii tū'un é k̄'ín ña kuiká san mí kadē k̄'vé Xuva kō! —ka'an ña.

24 Koó dā kúdu'va ña ntini'í ñā é kuān ó kaka'an ña. Ntá tsi kaka'an xtúku Jesuu:

—Kini nto, i'xá ko, ¿ñá tē nté kaa ntii tū'un é k̄'ín ñá'a, ña é k̄akuinima í diu'ún san, mí kadē k̄'vé Xuva kō! 25 Díi ka ña ntii tu'un é k̄'ví kameú san

xavi xiki natēe é kī'in ñá kuiká san mí kadē kû've
Xuva kō —ka'an ña.

²⁶ Koó dā kúdana iní ña ntini'i ñā é kuān ó kaka'an
ña. Ntátsixe'e tā'an ña:

—Kidáā né, ¿xoó ña'a ntu kuvi vií ña é nākáku ña
kuan? —ka'an ña.

²⁷ Ito Jesuu núu ñá ne, dá kakā'an ñá ni ñā:

—Ña'a sán ne, ña kúvi vií ña é nākáku mii ñā. Ntá
tsi Xuva kō ne, kuvi vií ña, tsí ña tuví nee iña é ña
kuvi vií ña —ka'an ña.

²⁸ Kidáā ne, kaka'án Pedru ni ña:

—Ntí'í ne, tsoo mii ntí'í ntí iñá nti é vëxntíkín nti
nto —ka'an ña.

²⁹ Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ña:

—Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō: Tē xoó ña'a tsoo
mii ña vī'i ña, ení ña, ta'an ña, uva ña, dí'i ñā, i'xá ña,
o ñū'u ña kuenta iñá ko ni kuēnta iña tú'ūn va'á san
ne, ³⁰ díi díi ka kue'e ní'i ña ñuxiví a é vata kaa vi'i
ñá, ení ña, ta'an ña, dí'i ñā, i'xá ña, ni ñū'u ña. Ntá tsi
dóo nto'o ña di, tsí kada xení ña'a san ni ñā. Ntá tsi
tē ntí'í ñuxiví sa ne, ní'i ñā é kuntoo ña ni Xuva ko
ntii dañu ntūvi. ³¹ Ntá tsi ña te da díi ña'a, ña e dóo
na'nu ña'a vevíi ne, ñá vādá nuu á'vi ká ña kídaā;
ña'a, ña é ña vādā nuu á'vi vevíi ne, dóo na'nu ña'a
kuvi ña rkontūvi —ka'an Jesús.

Kaka'an xtúku Jesuu tsí kuví ña

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Kué'en ña itsi kan, kūntáa ña ñuú Jerusaleen.
Odo núú Jesuú ne, áta ña vë'xí ña ntini'i ñā. Koó
dā ntákudu'va ña ntini'i ñā san. Dōo ú'ví ña nguii
san, ña ntántíkín ña. Kidáā ne, xio kue'en ní'i xtuku
Jesuu ña ntiní'i ñā né, dā éni ntu'u ña kākā'an ñá ni
ñā nté koo nto'o ña:

³³ —Ntaa o ñūú Jerusaleén ne, xu'u é vëxkúvi ú
ñatí'í ne, ikan ntāda ña kó kuenta ntá'a dutu ñá odo

nūú nī mastrú leí san ne, ðivi ña kā'an ña é kūví u. Ntada ña kó kuenta ntá'a ña'a, ña é ña te ña Israee.
³⁴ Ña tsíkán ne, kini ðikí ña kó ne, ti'vi ðii ña nuú ko. Kani ðiín ña ko, dá kā'ní kue'en ñá ko. Kidáā né, tē kúvi uni ntúvi ne, ntoto xtuku u —ka'an Jésuu.

Nuu i e íkan Santiau ní Juaan
 (Mt. 20:20-28)

³⁵ Kidáā ne, xée ētsin Santiau ní Juaan, i'xá Zebedeu, ntáka'an ñá ni Jēsuu:

—Mastru, vií nto da xe'e, tā'xi nto nee iña é kākán nti nta'a nto ve —ka'an ña.

³⁶ —¿Nee iñá ntu ntio nto é tā'xi u? —ka'an ña.

³⁷ —Tā'xi nto é kuntōo ntí ðiñi nto tē xee nto mí kadā kú'vē nto. Uun ña'ā ntí ne, ðiñi kua'a nto kutuví nti; uun ña'ā ntí ne, ðiñi datsin nto kutuví nti —ka'an ña.

³⁸ Ntá tsi kaka'an Jésuu ni ña:

—Ñá Ìni ntó nee iña é ntaíkan nto. ¿Kūtií ntu nto é ðadii nto'o nto nī kó un ntíí ntíí nuu i é ntó'o ko? —ka'an ña.

³⁹ —Kutíi nti, ¿nté kui ña'a? —ka'an Sántiau ní Juaan.

Kaka'an Jésuu ni ña:

—Nto'o nti'xe nto vata tsi koo nto'o ko. ⁴⁰ Ntá tsi é kuntōo nto ðiñi kua'a ko o ðiñi datsin kó ne, ña kúvi tā'xi u, tsí mii Uva ko Ìni ña xoo é kuntōo i ðiñi ko —ka'an Jésuu ni ña.

⁴¹ Dā téku ña u'xi ñá'a ká san ne, dōo kúdiin ña ni Sántiau ní Juaan. ⁴² Kidáā né, kāna Jesuu ñá uxuvi ñá'a san, kaka'an ñá ni ñā:

—Ini nto tsí ña'a, ña odo nūu iña ña'a, ña é ña te ña Israee ne, dōo ntáde ka'nu ña kúñu ñā. Ña tsiñu i sán ne, dōó ntii ntádē kú'vē ña iña ña'a ña. ⁴³ Ntá tsi ðivi ntō ne, ñá te kuan koo vií nto. Tē xoó ña'a

ncho vií ka'nu ña ne, kantio é xntii ña ntō un ntīí ntīí nto. ⁴⁴ Xoó ña'a, ña ncho kodo nūu iña ntó ne, kantio é vií ñá vata kaa ña ntáde tsiñu iña ñá nguií san. ⁴⁵ Nté xū'u é vēxkúvi ú ñatīí ne, ñá te vē'xí u ñuxiví a é vīí ka'nu u, tsí vé'xi ú vata koo é xntīi ú ña'a san. Xu'ú ne, vé'xi u e ntá'vi u kuétsi ī é ña te da díí ña'a san —ka'an Jesús.

*Ntāvá'a Jesuu úun ña kuāá, ña nani Bartīmeu
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)*

⁴⁶ Kidáā ne, xée ña ñūu é nani Jerīcoo. Ntāka xtuku Jesuu ni ña ntiní'i ñā ne, ñá te da díí ña'a ntántikin ñá ña. Diñi itsi mí kuē'en ñá ne, tuví uun ña kuāá, kaikan ña diu'un. Bartimeu nani ña, tsí uva ña ne, Timeu nani ña. ⁴⁷ Dā kútuni ña tsi vé'xi Jesuu, ña ñuú Nazareé san ne, dōó ntii kāka'an ña:

—jō Jesús, I'xá Davii, ntuntā'ví ini nto ko! —ka'an ña.

⁴⁸ Ña'a sán ne, dē tíí ña ni ñā:

—jDu'xēn! jÑá ku kuān xkoó ka'an! —ka'an ña.

Ntá tsi ña kuāá san ne, da díí díí ka ntii kāka'an ña:

—jō I'xá Davii, ntuntā'ví ini nto ko! —ka'an ña.

⁴⁹ Íntītsí Jesuu, kaká'an ña:

—Kana nto ña —ka'an ña.

Kana ña ña kuāá san ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Nāxnuu ka'nu nto iní nto. Nakuntútsi nto, tsí kakana ña nto —ka'an ñá'a san nī á ña kuāá san.

⁵⁰ Kidáā né, xtuví mii ña kútuun ñá ne, nākuntītsí ntaa ña, kue'en ña mí ntitsí Jesuu. ⁵¹ Dā tsíxe'e Jēsuu ña:

—jNee iñá ntu ntio o é vīí u iña o? —ka'an ña.

—Mastrû, ntio ko é nāxi'i ntúxnūú ko —ka'an ñá ni Jēsuu.

⁵² Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Kūnú'un ve. Tsí e kuínti'xe o kó ne, ntuvá'an ve —ka'an Jesús.

Ura dú'va tsi i náxi'í ntuxnūu ñá kuāá san ne, dá kuē'en ñá, kuntikīn ñá Jesuu mí kuē'en ña.

11

Vé'xi Rei, ntéku ña buru

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Xée ētsin ña ñuú Jerusaleen, mí ntoo ñuú Befagee ni ñuú Betania má xūku é nani Ōlivu. Jesuú ne, taxnūu ña uvi ña'a ñá ntīni'i ñá, ² kaka'an ñá ni ñá:

—Kue'ēn ntó ñuú lu'nti é tuví da'a san. Ura tsí i te kūkí'vi nto ikān ne, nani'i nto uun a búru kiti ntee tīn é ntē vata xoó kunteku í ti. Nantuté nto ti ne, kixní'i nto ti i'a. ³ Tē xoó ña'a tsixe'e ña ntō é kuān ó de nto ne, ká'an ntō tsi Tó'o ko kántio ña ti; vevíi nantiko koō ñá ti, koo ka'an ntó ni ñá —ka'an Jesús.

⁴ Kué'en ñá né, nāni'i ña uun a búru san, ntee tīn ti atá vi'i é tuví itsi kán. ⁵ Ña ntāñi ikān ne, ntátsixe'e ñá:

—¿Nté koo vii nto burú san é kánantuté nto ti? —ka'an ña.

⁶ Nantiko koō ñá, kaka'an ñá vatā ó kaka'an Jesús ni ñá ne, xé'e ñá'a san itsi é kī'in ni'i ña búru san. ⁷ Nāxee ni'i ña búru san mí kántétu Jesuu. Xntekū ñá kutuun ña áta tí ne, dā kantéku Jesuu ti. ⁸ Ñá te da dīi ñá'á san tsóo ña kutuun ñá itsi kán dī. Iō ñá ne, kātsin ña nta utun má kū'u kán ne, tsoo ña itsi kán. ⁹ Ñá tē nté kaa ña'a odo nuū ñá nuu Jesuú ne, ñá te da dīi ña vé'xi ata ñá dī. Un ntíí ntī ña koó dā vantíñi ña ntáka'an ña:

—¡Dōó ka'nu Xuva kō! ¡Ñá tē nté kaa vá'ā o iña ñá vé'xi nta'a Xuva kō! ¹⁰ ¡Na naxnuu viko Xuva kō ña vexkádā kû've iña ko, é vii ñá Rei naa úvata ko Dāvii! ¡Dōó ka'nu Xuva kō, ña tuví e dukún kán! —ka'an ña.

¹¹ Xée Jēsuu ñuú Jerusaleén ne, dá kúkí'vi ña ini ukún ka'nu san. Ito ña un nti'í é ió iní i kán. Dā kuāā né, ntii ña, kue'en ña ñuú Betania ni ña uxuvi ñá'a san.

Tun ígū é ña kakú kiti i
(Mt. 21:18-19)

¹² Tévāá tsi ntáka ña ñuú Betaniá ne, kakakin Jesuu. ¹³ Ini ika ña tsí ntitsi uun tun ígū é ūve xuku i. Kúkóto ntōdó ña tē nta'á kiti i. Ntá tsi dā xee ñá ne, da mii xūku í uve, tsí vata xee ntúvī é kīi kiti i. ¹⁴ Kidāā né, kaka'an Jēsuu ni tun ígū san:

—Nté uun ito ña koó ka kiti o é ká'xí ña'a san —ka'an ñá ni ūtun san.

Tēkú ña ntini'i ñá é kuān ó kaka'an ña.

Dā ntántoo Jesuu ini ukún ka'nu san
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Nāxee xtúku ña ñuú Jerusaleén ne, kué'en Jēsuu má ūkún ka'nu san. Ikān éni ntu'u ñá nakunu ña ña ntádiko ni ñá ntáñii ini ukún san. Nantáva ña mesa mí ntoo ña ntánadama diu'ún san ne, nantáva ña sia mí ntoo ña ntádiko palomá san. ¹⁶ Ñá ni xé'é ña itsi é kuíta ntí'xin ña'a san má ūkún san tē nee iñá odo ñá. ¹⁷ Dá kanakuā'a ña ña'a, ña ntoo ini ukún san ne, kaka'an ñá ni ñá:

—¿Ñá ntu te uve ná'a nte dí'na é káka'an Xúva kō: “Tsí vi'i kó ne, vi'i mí ka'an ntâ'ví ña'a, ña dā mí'í ká ñuu i”, ka'an ña? Ntá tsi ntō'ó ne, vi'i ña dū'u káde nto —ka'an Jēsuu.

18 Dā téku dutu ñá odo nūú nī mastrú leí san ne, kidáā né, ntukū nuu iní ña nté koo ka'ní ña Jesuu. Tsí ntaú'vī ñá Jesuu, tsí un ntí ntí ña'a sán ne, ncho kini ká ña tú'ūn é kanakuā'a Jesuu ña. 19 Ntá tsi dā kuáa ne, Jesuu ni ña ntiní'i ña né, ntāka ña ñuú Jerusaleen.

*É kuinti'xe ko Xuva kō
(Mt. 21:20-22)*

20 Utén san ne, dā ntíko kōo xtúku ña ni ña ntiní'i ñā ne, ítā nti'xin ña mí ntitsi tun ígū san. Ínī ña tsí xi'i díi kue'en, un tsi nte dítsin i. 21 Kidáā ne, nánū'ú Pedrú san iní ña é kāka'an Jesúsú ne, kaka'an ña:

—Un kaa, Mastru. Dīvī tun ígū san é kā'an ntée nto i ne, e xi'i dīi —ka'an ña.

22 Kaka'an Jesúsú ni ña:

—Kuinti'xe nto Xuva kō. 23 Nuú é ntaā i é kāka'án u ni nto: tē xoó ka'an í nī xūku sá'ā: “Kuē'en dá'an vé, na kō'xón nuun mé'ñu ntute ñu'u kán”, né, te kanī nima ñá kakuinti'xe ña é kuān koo kuvi ne, kuān koo kuvi nti'xe. 24 Dukuān ne, kaka'án u ni ntō: nee iña é kākan ntó nta'a Xuva kō da ntāka'an ntâ'ví nto ne, kuinti'xe nto tsí nī'i ntó ne, ní'i ntí'xe nto. 25 Dā ntāka'an ntâ'ví nto ne, te iō xoo é kanāa núu nī'i ntō ne, kada ka'nu iní nto ni ñā vata koo é Xuva kō, ñá tuví e dukún kán, kada ka'nu iní ña ni nto kuétsí nto dī. 26 Tsí tē ña kada ka'nú iní nto ni tā'an nto kuétsi ñā ne, nté Xuva kō, ña tuví e dukún kán, ña kada ka'nú iní ña ni nto kuétsí nto dī —ka'an Jesúsú.

*¿Xoó ntu xé'e i itsi é kuān koo víi Jesuu?
(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)*

27 Kidáā né, nāxee xtúku ña ñuú Jerusaleen. Kaika Jesuu ini ukún ka'nu kán né, íkan tsí xee

dútu ñá odo nūú nī mastrú leí ni ñatā sán ne,
²⁸ ntátsixe'e ña Jēsuu:

—¿Xoó ntu kaka'an i é kuān koo vií nto? ¿Xoó ntu tá'xi i itsi é kuān koo vii nto nuu i sá'a? —ka'an ña.

²⁹ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ña:

—Xu'ú ne, ntio kó tsixe'e ú nto di. Te kūvi ka'an nto é tsixe'e ú nto ne, dá kā'án u xoo tá'xi i itsi é kade u. ³⁰ ¿Xoó ntu xe'é i itsi Juaán san é nakūtsi ntute ña ña'a san? ¿O Xuva kō né, o kūdii ña'a ntú san xe'é ña? Ká'an nto vē —ka'an Jēsuu.

³¹ Kidáā ne, ntatín nuu mii ña:

—Te kā'an o tsí Xuva kō xe'é ña ña itsi ne, ká'an ña: “¿Nté kui ña ni kuintí'xe nto ña kuan?” koo ka'an ña. ³² ¿Nté koo kuvi te kā'an o tsí ña'a san xe'é ña ña itsi? —ka'an ña.

Tsi ntaú'vī ñá ña'a san, tsí un ntíí ntíí ña'a san ntákuinti'xe ña tsí nta'a Xuva kō ni'i ntí'xe Juaán san é kūvi vií ña. ³³ Dukuān ne, nantíko kōó ñá, ntáka'an ña:

—Ñá íní nti —ka'an ña.

Kidáā ne, kaka'an Jēsuu:

—Xu'ú ne, ntē ñá ka'án u di xoo tá'xi i itsi é kuān ó kade u —ka'an Jēsuu.

12

Kuenta ña ña ntáde tsiñu, ña kini ntáa
(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ Kidáā né, eni ntu'u Jēsuu ntáa ña nuu i é nañé'e ñá ña'a san:

—Uun ñatíí ne, í'xi ña xo'o tinti'ō. Ēdí nuu ña xákū ntíkō diñi i. Uvi ítsī éte nuu ña nú xuu ka'nu san mí kádin núu ña tinti'ō sán ne, dá xntítsi tsíñu ña uun vi'i dükun mí kunūu ña é vií kuenta xó'o tinti'ō san.

'Kidáā ne, xé'e ña ñā'a san é na kūntoo taan ña é vii ña kuenta xó'o tinti'ō sán ne, dā kii ña, kue'en ñá xio ñuu e dóo ikā. ² Xée ntūvi é tīn ña tinti'ó san. Tō'ó i ne, taxnūu ña uun ña'a ña ntáde tsiñu é nā kínakuídó ña é kāduku ntée ña. ³ Ntá tsi ña ntáde kuentá san ne, ña ni ntío ña nakué'e ña é kāduku ntée tó'o ī. È'ní diin ñá ña táxnūu tó'o ī san. Nté uun kiti i ña ni xé'e ña é kunī'i ña é kūvi iña tó'o ñā; da mii ntā'a ña kunú'u ña. ⁴ Kidáā né, taxnūu xtuku tó'o ī san uun ñá'a ka ña ntáde tsiñu san. Ntá tsi ña ntáde kuentá san ne, ntuku kui'ī ñá dikī ña táxnūu ña. Dōo dé xení ña ni ñā. ⁵ Tō'ó i san ne, taxnūu xtuku ña uun ña'a ká ña. Ntá tsi é'ni kue'en ñá ña, Kidáā ne, ñá te da dii ña ntáde tsiñu san táxnūu ká ña. Iō ñá ne, ē'ní diin ñá ña. Iō ñá ne, ē'ní kue'en ñá ña.

⁶ Koó da ūun sá ña ntoo ña: divi ī'xá mii ñā e dóo kakuinima ña. Kidáā né, taxnūu ña i'xá ña. Kuiní ña tsí te kuiko ñū'u ña'a san i'xá ña. ⁷ Ntá tsi ña ntáde kuentá san ne, ntánatīn ña: “Ñā sā'á ne, i'xa tó'o ī, ña é nākunteé nta'a i tē xi'i ña. Kiká'ni o ñā ne, kidáā ne, kuvi iña ko un ntí'ī é iō iña ña”, ka'an ña. ⁸ Tīn ña ña, da é'ni kue'en ñá ña, dā ínakuido káva ña ña ata xákū san —ka'an Jēsuu.

⁹ Kidáā ne, katsixe'e Jēsuu:

—¿Nté koo vii tó'o ī san ve? Mii ña kī'in ñá ve, ka'ní ntí'i ña ña ntáde kuenta xó'o tinti'ō san, dá nakué'e ña tuku ña'a, ña é vīi kuenta.

¹⁰ Ntō'ó ni, ¿vāta nakua'a ntu nto Tú'un Xuva kō? Tsí kaka'an:

Xūu é nāntii ní'ni ña xntîsí vi'i sán ne, divi é kūvi xuu núu i.

¹¹ Sá'a dé kú've Xuva kō é kōo ne, ñá tē nté kaa vā'ā ó, kuiní ntí.

Kuān ó uve na'a nte di'na Tú'un Xuva kō —ka'an Jēsuu.

12 Ña tsiñu i sán ne, kūtuni ña tsí ðivi kuēnta iña ñá é kántáa ña nuu i sá'a. Ntukū nuu iní ña nté koo vií ña é t̄in ña Jesuu. Ntá tsi u'ví ña ña'a sán ne, xnuu mii ña Jēsuu, kué'en ñā.

*Katsixe'e ña kuēnta iña diu'un xôo
(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)*

13 Kidáa ne, táxnūu ña'a san ña fariseu ni ña ntántikin rei Heródē san mí tuví Jesuu. Ncho vií ña vata koo é kā'an Jēsuu nuu i e dóo xii kaa, vata koo é nāni'i itsi ña nté koo dá'vi ña ña dovete. 14 Xée ñā mí tuví Jesuú ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Mastru, iní nti tsí kaka'an nto é nuu é ntaā i. Iní nti tsí dadii tsi kaiko ñu'u ntō un ntí ntí ña'a, dadii tsi kade nto ni ña, kuān te nta'ví ña, kuān te kuika ña. Kanañē'e ntó nti é nuu é ntaā í vata o xtúvi Xuva ko iña nti. ¿Vá'a ntu o é ntá'vi o diu'un xôo san nta'a ña tsiñu i san, o ña'a, te kuiní nto? ¿Ntá'vi ntu o né, o ña ntá'vi o? —ka'an ñá, tsixe'e ña ñā.

15 Jesuú ne, kūtuni ña tsí da ntaéni dikí ña ña. Kaka'an ñá ni ñā:

—¿Nté kui ntaíto nteé ntu nto ko? Tā'xi nto uun diu'un kui'xín san, na kōto nteé u —ka'an ña.

16 Xé'e ña ñā ne, da tsixe'e Jēsuu ña:

—¿Xoó ntu dikí i é ntéé diu'un sá'a? ¿Xoó ntu ðivi í e nteé na'a? —ka'an ña.

—Díkí Césa ni ðivi ña —ka'an ña.

17 Kidáa ne, kaka'an Jēsuu ni ña:

—Vá'a o é nākué'e o ntā'a ña tsiñu na'nu i nee iña é kāduku ntée ña ne, vá'a o é nākué'e o nta'a Xuva kō nee iña é kāduku ntée ña ði —ka'an ña.

Koó dā kúdu'va ña'a san e dóo ini Jesuu nté koo nantiko koō ña é kāka'an ña.

Nantíko kōó Jesuu e tsíxe'e ña saduceú san
(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

18 Xéé ña saduceú san di. Ña sá'á ne, ñá tē ntákuinti'xe ña tē ntántoto ña xi'í san. Da ntaéni dikí ña Jesuu, ntáka'an ña:

19 —Mastrû, uve na'a mí kakā'an Muísee nté koo vií o tē xi'í ení kō. Tē xi'i ñá ne, ítuvī mii ñadī'í ña ne, ña ni xíó i'xá ña ne, nātánta'a ení ña ni ñadī'í kií san vata koo é na kōo i'xá ña iña ení ña. 20 Uun ito ne, xío ū'xe ení ña. I'xá nuu í san ne, tānta'a ña. Dā xi'í ñá ne, váta kōó i'xá ña. 21 Ení ña, ña é kuvi ūví san ne, tanta'a ña ni ñadī'í kií san. Dā xi'i ñá di ne, váta kōó i'xá ña. Ení ña, ña é kuvi ūní san ne, kuan tsi ō kúvi ni ñā di. 22 Kidāā ne, é un é un ña tánta'a ña ni ñadī'í san. Dā kúvi ne, xí'í ña nti'í ū'xe ñá'a ña ne, nté uun i'xá ña ña ni xío. Kidāā ne, xí'í ñadī'í kií san di. 23 Tē ntóto ña xi'í san ne, ¿xoó ntu ñadī'í i kuvi ña? Tsí un nti'í ña u'xe ñá'a san e tánta'a ña ni ñā —ka'an ña.

24 Dá kakā'an Jésuu ni ña:

—Ñá vā'á ō e ntádē kuení nto, tsi ñá ini nto nté o uve na'a Tú'un Xuva kō ne, ñá ini nto tsi dóo io é vī Xuva kō. 25 Dá ntóto ña xi'í san ne, ñá nātánta'a ká ñatí san. Ña xoxó ka é kuē'é i itsi é tanta'a ñadī'í san di. Tsí kuntoo ña vatā ó ntántoo ánjē san e dukún kán. 26 Kuenta iña i e ntóto ña xi'í san ne, ¿vāta nakua'a ntu nto tutu e xtúví Muiseé san, mí uve na'a iña xuku é kai'xi? Ikan kākā'an Xúva kō ni Muísee: “Xu'ú ne, Xuva uvata ika nto Ābraan ni Ísaa ni Jácoo”, ka'an ña. 27 Xuva kō ne, ñá te Xuvā ñá xi'í san, tsí Xuvā ñá ntantító san. Dukuān né, kūdii dovete ntákuinti'xe nto —ka'an Jésuu.

Tū'un é dii ka ka'nu
(Mt. 22:34-40)

²⁸ Xée ūun mastrú leí ne, tēkú ña é kāká'an Jesús ni ñá saduceú san. Iní ña tsi dóo vá'á ó kaka'an Jesús é kanantiko koó ña. Tsixe'e mastrú leí san di:

—¿Neé ntu tú'ūn e tá'xi Xuva kō é díí ka ka'nu é kāda ntaa o? —ka'an ñá, tsixe'e ña.

²⁹ Nantíko koó Jesuu, kaká'an ña:

—É kuvi ūun sán ne: “Kiní nto, ña Israee: uun tsi Xuva kō e dóo ka'nu ña. ³⁰ Kuinima ntó Xuva ko kanī nima ntó, kanī é tduiña nto, kanī ū'xen dikí nto. Nī kué'en ini nto kunuu inī ntó ña.” ³¹ É kuvi ūví san ne: “Kuinima ntó ta'an nto vata tsí ó kakuinima ntó kúñu mii ntó.” Ña túvī ká xtuku é kadā kú've é vata kaa sá'a —ka'an Jesús.

³² Kaka'án mastrú leí san:

—Ntáa ntí'xe, Mastru. Nuú é ntaā i é kāká'an nto, tsi ūun tsi Xuva kō. Xoxó ka xtúku Xuva kō, tsí mii tsi ñá. ³³ Na kuīnima kó ña kanī nima kó, kanī ū'xen dikí ko, nī kué'en ini kō ne, na kuīnima kó ta'an ko vata tsí ó kakuinima kó kúñu mii kō. Tē kada ntaa o sá'á ne, díí ka kaidiá'vi é un ntí nti doméni é kā'mi o nú nāa kan íña Xuva ko, o da nēé ka doméni é kué'é o ña —ka'an ña.

³⁴ Iní Jesuu tsi dóo vá'á ó nantiko koó ña ne, kaka'an ñá ni ñá:

—Ña íka tsi túví nto mí kadē kú've Xuva kō —ka'an ña.

Kidáa ne, nté uun xoxo ni tsixe'e ká i Jesuu.

¿Xoó ntu i'xa ntí'xe i Cristu?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Dá kanakuā'a ká Jesuu ña'a san má ūkún ka'nu kán né, kaka'an ñá ni ñá:

—¿Nté kui ntáka'an ntu mastrú leí san tsí ña é taxnuu Xuva kō é kuvi ña Cristú ne, i'xa íka rei Dāvii ña? ³⁶ Tsí nte dí'na kaka'an Dávii san vata o nañé'e Espíritū Sántū san ña:

Kaka'an Xúva ko nī Tó'ō ko:
 “Kutūvín diñi kua'a ko
 da nté kūvi tsoo ú ña ntaínchu'vi ō nú xē'e o”, ka'an
 Xúva kō,
 ka'an Dávii. ³⁷ ¿Nté ō ntu é Cristú san ne, i'xá ika
 Dāvii kúvi ña? Tsí mii Dāvii san kaka'an ñá tsi Tó'ō
 ñā kúvi ña —ka'an Jéssu.

Ñá te da dīi ña'á san dóo xkúntee iní ña é kīni ña
 tú'ūn é kākā'an Jéssu.

Katsi'i kuétsi Jéssu mastrú lei san

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Jesuú ne, dá kanakuā'a ña ña'a sán ne, kaka'an
 ña:

—Koto xnto mastrú lei, ñá e dóo na'nu ncho víi
 san. Dōó xkuntée iní ña du'nu nani da ntaíka ña itsi
 kán. Dōó ntio ña é kuiko ñu'u ñā'a san ña, é kākā'an
 ñá ntiusi ní ña núu ña'a san nu á'vi kán. ³⁹ Má ūkún
 kán dí ne, dōó ntio ña é kuntōo ña nte nuu i kan. Tē
 xee ñá viko sán ne, dōó ntio ña é nī'i kuntoó ña mí'i
 e dií ka vā'ā o. ⁴⁰ Ntaéni ntá'vi ña ñadī'i kii san vata
 koo é naki'i ña un tsi nte ví'i ña. Dōó na'a ntáka'an
 ntá'vi ña, vata koo é kadā kuení ña'a san tsi dóo
 va'á ña'a ña. Ntá tsi ña sá'á ne, dií ka kue'e ní'i ña é
 nto'o ña nta'a Xuva kō —ka'an ña.

Kuenta iña diu'un é xē'é ñadī'i kii san

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Tuví Jesuu má ūkún kán ne, tuví nteē ña etún
 diu'un mí ntátsu'un ña'a san. Kaiito ntee ña nté o de
 ña'a san é ntátsu'un ña diu'un. Ini ña tsí ña kuiká
 san ne, ñá tē nté kaa diu'un ntáxe'é ña. ⁴² Kidáā
 ne, vé'xi uun ñadī'i kii san ne, xnūu ña uvi kúdii á
 diu'un kuetsí san e dóo xuvi nuu á'vi. ⁴³ Kidáā né,
 kána Jesuu ña ntiní'i ñā ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Nuu é ntaā i é kākā'an u ni ntō: Tsí ñadī'i kii sá'á
 ne, dií ka nuu á'vi é xē'é ña é ūn ntíí ntíí ña nguui

san e ntátsu'un ña diu'un ña ini etún san. ⁴⁴ Tsí ña nguĩ sán ne, dōó ió iña ñá ne, kūdii diu'un é kántoo e ntáxe'é ña. Ntá tsi ñadĩ'i kií san ne, kuān té ña te neé ió iña ñá ne, nī kué'en ini ña xe'é ña un ntĩ'í é ió iña ña —ka'an Jéssuu.

13

Kaka'an Jéssuu tsí nantatsin xúkūn ka'nu san

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Dā ntáka Jéssuu má ūkún ka'nu kán ne, kaka'an úun ña ntĩni'i ñā:

—¡Un kaa dií xuú san, Mastru! ¡Ñá te da kūdii! ¡Xúkún san di! ¡Ñá tē nté kaa vá'ā o! —ka'an ña.

² Kaka'an Jéssuu:

—Koto vá'a nto xúkūn e dōo vá'ā ó san, é ña te da kúdii. Ntá tsi vé'xī ntuvi é nantatsin kue'en. Nté uun ká xuu ña kodo nti'i tá'an ka kidaā —ka'an ña.

Kaka'an Jéssuu nté koo kuvi di'na dá ntĩ'í ñuxivi

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Dā itúvi Jéssuu tí'i i é nani Olivú ne, dōo dīto tuví xúkūn san. Pedru, Sántiau, Juan, ni Ándreé ne, xée etsin ña nuu Jéssuu, ntáka'an xu'ú ña ni ña, tsixe'e ña ñā:

⁴ —Ká'an nto vē amá kuān koo kuvi é kaka'an nto. ¿Neé ntu nuu i é tā'xi Xúva kō é na kūtuni nti tē xee úra i é kūvi? —ka'an ñá, tsixe'e ñā.

⁵ Kidáā né, eni ntu'u Jéssuu kaká'an ñá ni ñā:

—Kuenta tsí vií nto é ña kaní nta'vi nté uun ña'a san nto. ⁶ Tsi dōo titín ña'a kí'xi ña é vata te xū'ú ne, ká'an ñā: “Xu'u é Cristú u”, koo ka'an ña. Dōó titín ña'a san kaní nta'ví ña ña.

⁷ Tē kūtuni nto tsí kakuvi du'xēn da ntátekú nto tsi ntáka'an ñá'a san iña du'xén ne, ñá ku u'vī nto. Tsi kuétsī é kuān koo kuvi, ntá tsi vata xee tá'an

ntuvi é ntĩ'i ñuxiví sa. ⁸ Tsí uun ñuú san ne, nāá ni tūku ñuu. Uun reí ne, naā ñá ni tūku reí san. Dōó ki'in itsi ñuú san ne, táān; kutama ñá'a sán di. Tē kúvī sá'a né, dā ve nuu i é iñi ntu'u é ntō'o ña'a, ña ntoo ñuxiví sa.

⁹ 'Ntō'ó ne, kuenta tsí vií nto. Tsí ña'a sán ne, ntada ña nto kuenta ntá'a ña tsiñu i sán ne, ka'ní diin ñá nto má vi'i mi ntánataká nuu ña Israeé san. Nuu ña tsiñu na'nu i, nuu reí san kuntāñi me'ñu ntó di vata koo é kā'an nto nté kui ntántikin ntó ko. ¹⁰ Di'na dá ntĩ'i ñuxiví sa ne, k'i'in ñā'a, kika'an ntódo ña tú'ūn va'á san dá kanii kā'nu ñuxiví san. ¹¹ Te tūn ña nto ne, ntada ña nto kuenta ntá'a ña tsiñu i sán ne, ñá ku kadā kuení nto nté koo ka'an nto. Tsí ta'xi Xuva kō é kā'an ntó tē xee úra i é kā'an nto. Nā te kene mií ntō é kā'an nto, tsí Espiritū Sántū san ta'xi ña tú'ūn é kā'an nto. ¹² Kidāā né, ñatí san ne, ntada ña ení mií ña kuēnta ntá'a ña tsiñu i é ka'ní ñá ña. Uva i'xá san ne, ntada ña i'xá ña kuenta ntá'a ña di. I'xá san ne, tsi'i kuétsi uva i ni di'i i ne, ntada ña kuenta ntá'a ña tsiñu i di é ka'ní ñá ña. ¹³ Nā ntō kue'en ñá'a san nto, ntá tsi tē xoo é ña xtuví mií i é kuinti'xe i kó dā nté ntĩ'i ntuvi iña ñá ne, nakáku ña.

¹⁴ 'Tē íni nto tsi é ntĩtsi nuu i é kīni kaa san má ūkún ka'nu kán mí'i e dóo xii kaa ne, ntō'o é ntoo nto ñuú Judeá ne, kunu nto kue'ēn ntó, kukūntoó xu'ū ntó ata uku kan. ¹⁵ Tē xoó ña'a tuví da'na ña ata vi'i ña kan kídaā ne, ñá ku ntĩ'vi ña má vi'i kán e kínak'i'i ña iña ña. ¹⁶ Tē xoó ña'a nuu ña matú ña kán ne, ñá ku nū'u ña e kínantúku ña kutuun ña é ki'in ni'i ña. ¹⁷ ¡Ntā'vi ide ñádĩ'i, ña é ñū'u i'xá i! ¡Ntā'vi ide ñádĩ'i, ña é kanatsĩtsi i'xá i kídaā! ¹⁸ Kákan nto nta'a Xuva kō é ña kuan kōo kúvi dá ntūvi ví'xin. ¹⁹ Tsi kídaā né, un vá'a tsi nto'o ña'a. Un tsi nte dá de kú've Xuva ko ñuxiví sa ne, vata ntó'o ñā'a san

vata koo nto'o ña ntuvi tsikan. Ntē ña kuan koo ntó'o xtuku ña'a san é kuān koo nto'o ña. ²⁰ Tē dí ña ni dé kû've Xuva kō é ntudutsi ntūvi tsikán ne, nté uun ña'a ña nakáku ña. Ntá tsi ntadutsi ña ntuvi tsikan kuenta iña ña'á san, ña e dóo kakuinima Xúva kō, ña é nakaxnúu ña é kūvi i'xá ña.

²¹ 'Kidáā né, tē xoó ka'an í ni ntō: “¡Koto nto! ¡Ikān tuví Cristu!” ne, ñá ku kuintī'xe nto é kākā'an ñá naa Xuva ko. ²² Tsí iō ñá'a, ña é kī'xi kídaā ne, ká'an ñā é Cristu ña. Ká'an ñā tsí kaka'an ñá naa Xuva ko. Vií ña nuu i e dóo na'nu ne, vií ña nuu i e dóo va'a. Ntá tsi da ntaéni nta'ví ña ña'a san. Tē dí kuvi vií ña ne, un tsi nte ña nakaxnúu Xuva kō kaní nta'ví ña ña. ²³ Kuenta tsí vií nto. Dukuān é dī'na kaka'án u ni nto ūn ntíí ntíí nuu i sá'ā nté koo kúvi.

*Kaka'an Jéssu tsí nainu xtúku ña ñuxiví a
(Mt. 24:29-35,42,44; Lc. 21:25-36)*

²⁴ 'Kidáā ne, rkontūví e dóo nto'o ña'a, ña ntoo ñuxiví a ne, kuneé ngántii, kuneé xoo. ²⁵ Kó'xo kīmi é ūve e dukún kán dí ne, kantá nuu e dukún kán. ²⁶ Xu'u é vēxkúvi ú ñatíí ne, nainú u me'ñú vikó san. Kidáā ne, un ntíí ntíí ña'a san kiní ña tsi dóo ka'nu ú ne, dōó ió ko é vií u é un ntí'í. ²⁷ Kidáā né, taxnúu u ánjē é nākuido ña un ntíí ntíí ña'a, ña é nākaxnúu u. Dā mí'í ká ñuxiví sa mí ntoo ña un tsi nte e dukún kán nakuido ánjē san ña.

²⁸ 'Koto nto nté o de tun ígū san. Te ūte nta'a i é da ve kantika xúku í ne, ini o tsí dokó sa xee ntuví ka'ni san. ²⁹ Kuan kōo dí, tē ntaíní nto tsi é kakūvi un ntíí ntíí nuu i sá'ā é kākā'án u ni ntō vevíí ne, kuṭuni nto tsi dóko sá xee ntúvī é nainú u ñuxiví a. ³⁰ Átā xi'i xnto túvi u. Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō, tsí kuintā é un ntí'í é kākā'án u ni nto dī'na dá ntí'í ntuvi iña ñá ntoo ñuxiví sa vevii. ³¹ Kuān te ntí'í

ñuxiví sa nī e dukún kān ne, ntá tsi tú'ūn é kākā'án u ni ntō ne, ña ntá'í.

³² Ntá tsi xoxó ini í nee ntúvi ō neé ura kúntaa é kākā'án u; nté uun ánjē, ña ntoo e dukún kan, nté xu'u é vēxkúvi ú ñatíí ne, ñá íní u; mii tsi Uvā ko é ini ña.

³³ Dukuān ne, koto vá'a nto. Na kōo tú've nto, tsi ñá ini nto amá xee ntúvi tsikan. ³⁴ Sá'ā né, vata kaa uun ñatíí, ña é tūví tu've e dōo ika kī'in ñá, ne, xtuví ñá vi'i ña nta'a ña ntáde tsiñu iña ña. Ká'an ña nī é un é un ña ntáde tsiñu iña ña nté koo vii ña ne, xtuví ñá uun ña'a, ña é kōto xi'i ña. ³⁵ Ntō'ó ne, koto vá'a nto di, tsí ñá ini nto neé ura nainú u: tē kuaa va'á ne, o dava ñūu, o ura í tē kána lí'xi, o tē tuví va'a.

³⁶ Tē ntákidi dúkuan ntō ne, da nēe inī ntó nainú u.

³⁷ Ntá tsi nuu í é kākā'án u ni ntō ne, kaka'án u ni ūn ntíí ntíí ña'a san: ¡Kuntitō nto! ¡Ñá kū xkúkidi naá nto! —ka'an Jéssuu.

14

*Ntukū nuu iní ña'a san nté koo ka'ní ña Jesuu
(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)*

¹ Kakunaá ka uvi ntúvi dá xēe viko da ntánaka'an ña nté ō nakáku Xuva kō ña Israeé san ñuú Egítō. Kidáā ne, ñá kā'xi ña tañú'ū é kadāka ú'xen iā. Tō'ó dutu ní mastrú leí san ne, ntukū nuu iní ña nté koo vii ña é diin diin tsi tññ ña Jesuu é ka'nī ñá ña.

² Ntatíin mii ña:

—Ña tññ o ña ntúvi viko san, vata koo é ña kudíin ña'a san —ka'an ña.

*Uun ñadí'í da'ví ña cho'o vîdin díki Jéssuu
(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)*

³ Tuví Jesuu ñuú Betania nú vi'i Sīmuun, ña é nako'xo kúñu í kídaā. Dá ntōo ña, ntaé'xi ña ne,

xée uun ñadĩ'í, ni'i ña uun xuxu e kúvi xuu mí nuu cho'o vîdin e dóo nuu á'vi. Ta'vi ña xu'ũ i ne, dá'vĩ ntĩ'i ña cho'o vîdín san dikĩ Jésuu. ⁴ Dā íni ña ntoo sán ne, dōó dutsi kuiní ña. Ntatíin mii ñā:

—¿Nté kui nativĩ ntú ña cho'o vîdín sa? ⁵ Díi ka vá'ā ó tē dí ni nadiko ñā ne, ní'i ña te ūní sientu, dá kuē'é ña ña ntā'vi —ka'an ña.

Dōó dutsi kuiní ña ni ñadĩ'í san.

⁶ Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ña:

—Koo mii nto ñā. ¿Nté kui ntánatekū du'xen ntu nto ña? Dōo vá'ā ó de ña nĩ ko. ⁷ Nguentúvi ntoo ni'i nto ña ntā'ví san ne, amá ntio nto ne, kvi xntii nto ñā. Ntá tsi xu'ú ne, ña ná'ā ká kutūví u ni ntō.

⁸ Ñadĩ'í sa'á ne, íde ña é kūvi vií ña. Dá'vi ñā kó cho'o vîdín san di'na dá kuntu'xi u. ⁹ Nuú é ntaā i é kākā'an u ni ntō: Dā mí'i ká kī'in ñá'a é kika'an ntódo ña tú'ūn va'á san iña Xuva kó dá kanĩ ñūxiví sa ne, ká'an ñā é kuān nte vá'ā o dé ñadĩ'í san nĩ kó ne, naka'an ñā'a san ña.

Dā diko Júdā san Jésuu

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ Uun ña ntĩni'i Jēsuu, ñā nanĩ Júda Scārioté ne, kué'en ñā mí ntoo tó'ō dutú san ne, tĩn ña ni ñā nté koo vií ña é diko ña Jēsuu. ¹¹ Dā téku tó'ō dutú san é kākā'an Júdā né, dōó diní ña. Xé'e ñā xu'u ña e ntá'vi ña ña te kvi vií ña. Júdā sán ne, ntukū nuu iní ña nté koo vií ña é diko ña Jēsuu.

Dā é'xi Jesuu ni ña ntĩni'i ñā

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co.

11:23-26)

¹² Kidáā ne, xée ntūvi é kii viko da ka'xi ña tañú'ũ é ña kadáka u'xen iā, ntuvi da ntaé'ní ña i'xá le'ntú san é ká'xí ña iña vikó san. Ntáka'an ñā ntĩni'i Jēsuu ni ña:

—¿Mí'i ntū ntio nto é kīkavá'a ntī é kā'xi o vikó san? —ka'an ñá, tsixe'e ñā.

¹³ Kidáā né, teé tsiñu Jesuu úvi ñá'a, ña ntini'i ñā ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Kue'ēn ntó má ñūú san. Tē xee ntó ikān ne, ta'án nto uun ñatīí, ña ni'i xoó ntute sán ne, kuntīkin ntó ñā. ¹⁴ Neé vi'i mí kī'ví ña ne, ká'an nto nī tó'o vī'i san: “Kaka'an Mástrú ntī: ¿Mí'i ntū má vi'i kuntōo ntī ni ña ntini'ī ntī é kā'xí ntī iña vikó san?”, koo ka'an nto. ¹⁵ Kidáā né, nañē'e ñá nto uun má vi'i kā'nu iní vi'i dūkún san. É iō tu've. Ikān ne, kavá'a nto é kā'xi o iña vikó san —ka'an Jēsuu.

¹⁶ Kué'en ña ntini'i ñā ne, xée ña ñūú Jerusaleen. Nāni'i ntī'xe ñá vatā ó kaka'an Jēsuú ne, ikān de vá'a ña é kā'xí ñā.

¹⁷ Dā kuāā ne, xée Jēsuu ni uxuvi ñá'a ña ntini'i ñā. ¹⁸ Dā intóo ña ntaé'xi ñá ne, kaka'an Jēsuu ni ñā:

—Nuu é ntaā i é kāká'án u ni ntō: Uun ña'a nto, ña é kaē'xí dadīi nto nī kó vevíí ne, diko ntō ko —ka'an Jēsuu.

¹⁹ Kūnta'xa iní ña ntini'i ñā kídaā ne, é un é un ña tsixe'e ña Jēsuu:

—¿Vá xu'ú ntu u? —ka'an ñá, tsixe'e ñā.

²⁰ Kaka'an Jēsuu ni ñā:

—Uxúvi ñā'a nto ntaé'xi dadīi nto nī ko. Uun tsi ko'o kaexnúu ú nī ña dikō ko. ²¹ Tsi xu'u é vēxkúvi ú ñatīí ne, kuntaá vata tsi ó uve na'a nte dí'na. Ntá tsi nta'vi idé ña sá'á, ña dikó ko. Díí ka vá'ā ó tē dí ña ni kāku ña —ka'an Jēsuu.

²² Dā ntaé'xi ñá ne, kī'i Jesuu tañú'ū san. Nakué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō né, kātsin dava ña tañú'ū sán ne, xé'e ña ña ntini'i ñā, kaka'an ñā:

—Kī'i nto sá'ā, tsi kúñū ko —ka'an ñā.

²³ Kidáā né, kī'i ña e'xin é ñū'u ntute tinti'o. Di'na nakué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō né, dā xe'é ña é kō'o un ntíí ntíí ña ntini'i ñā. ²⁴ Kaka'an Jésuu ni ña:

—Sá'ā é niñí ko é kātī ú kuenta iña ñá te da díi ña'á san, vata ō xtúvi Xuva kō da tá'xi ña xu'u ña kuenta iña núu ī é xēe é viī ña. ²⁵ Nuú é ntaā i é kāká'án u ni ntō: Ña kó'ō ká u ntute tinti'ó san da nté ntūvi é kō'o ú ntute tinti'o xeé san mí kadē kŭ'vé Xuva kō —ka'an Jésuu.

Kaka'an Jésuu tsí ka'án Pedru é ñá ini ñá ña
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Dā kúvi íta ña nchu'un Xúva kō ne, kué'en ña ūun tī'i i é nani Ōlivu. ²⁷ Ikān ne, kaka'an Jésuu ni ña ntini'i ñā:

—Un ntíí ntíí ntó xtuvī mii ntó ko ve, vata tsí ó uve na'a kaka'an: “Ka'ní u paxtú san ne, da mí'ī ká kunu á le'ntú san”, ka'an. ²⁸ Ntá tsi tē ntóto xtuku ú ne, di'na ú kí'ín ú ñuú Galilea é divi ntō —ka'an ña.

²⁹ Kaka'án Pedru ni ña:

—Kuān te un ntíí ntíí ñá xtuvī mii ña nto, xu'ú ne, ñá xtuvī mii ú nto —ka'an ña.

³⁰ Kaka'an Jésuu ni ña:

—Nuú é ntaā i é kāká'án u ni ō: Niñú sá'a, di'na dá kāna lí'xī san uvi íto ne, úni íto ka'an tsí ña inín ko —ka'an Jésuu.

³¹ Dā díi díi ka ntii kaka'án Pedru:

—¡Ña'á ni san! Kuān te kuví u ni ntō ne, ñá kā'án u é ñá iní ú nto —ka'an ña.

Kuan ō ka'an un ntíí ntíí ña ntini'i ñā di.

Kaka'an ntâ'ví Jesuu má utun Getsemānii
(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Kué'en Jēsuu ni ña ntini'i ñā uun itsi é nani Getsemānii. Kaka'an ña:

—Kuntoo nto i'a, ni dukuan na k'ín u da'a kán, kúka'an ntâ'ví u —ka'an ña.

³³ Da mii tsī Pedru, Sántiau ní Juaán san kue'en ní'i ña. Kidáā né, dōo u'vi kakúvi nima Jéssu; dōo kúnta'xa iní ña. ³⁴ Kaka'an ñá ni ñā:

—Vevíi ntika nimá ko dontíni. Dóko sá kúvi ú donta'xa. Kuntōo nto i'a ne, ñá ku xkukídi nto —ka'an ña.

³⁵ Kué'ēn ká Jessu ún siin ne, nákūtíntei ña ñu'u kán. Íkan ña nta'a Xuva ko te kúvi ne, ña kóo ura í e dōo nto'o ña. ³⁶ Kaka'an ña:

—Uvā, uva miī ko, kúvi víi nto un ntí'í. Tā'xi nto é ña kuan kōo ntó'o ko. Ntá tsi ña te vata kaa é ntio mii ko, tsí vata kaa é ntio mii nto —ka'an ña.

³⁷ Nāxee ña mí ntoo ña uni ñá'a san ne, ntákidi ña. Kidáā ne, kaka'an ñá nī Pedru:

—Simuun Pedru, ¿nté kui kakidin ntun? ¿Nté uun ura ñá ni kutíin ntun kuntitón nī ko?

³⁸ Kuntitō xnto. Kákan nto nta'a Xuva kō é ña kó'xo nto nuu í é kīni kaa. Kuān te ntío nto é viī nto é vā'á ne, ña kúvī, tsí e kuíni kúñu ntō é viī nto é kīni kaa —ka'an Jéssu ni ña.

³⁹ Kué'en xtúku Jessu, kúka'an ntâ'ví ña ni Xuva kō né, kuan tsī ó kaka'an ñá vata tsī ó kaka'an ña dá ká'an dí'na ña. ⁴⁰ Dā náxee xtúku ña ne, ntákidi xtúku ña, tsi dōo tavī ñá ma'na. Ñá ni kutūni ini ña nté koo ka'an ñá ni Jéssu. ⁴¹ É kúvi uni íto kue'en Jéssu, kúka'an ntâ'ví ña, ne, dā náxee xtúku ña ne, kaka'an ña:

—¿Ntákidi dúkuan ntu ntō? ¿Nto da'na ntu nto dí? Xée ō tsí kukidi nto ve, tsí e xée ūra í é ntuvī ú kuenta ntá'a ña kini ntáa, divī u é vēxkúvi ú ñatīi.

⁴² Nakuntáñī nto, k'ín o vē, tsí e vé'xi ña dikó ko —ka'an ña.

*Dā t̄in ña Jesuu**(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)*

⁴³ Dá kakā'an dúkuan Jesuú ne, xéé Júdā, uun ña'a ñá uxuvi ñá'a ña ntini'i ñā. N̄á te da d̄i ñá'a san nteka ña. Odo ñā káa, odo ña ūtun. Tó'ó dutú n̄i mastrú leí ni ñatā sán ne, taxnūu ña ña'a san.

⁴⁴ Júdā sán ne, nté d̄i'na t̄in ña n̄i tó'ó dutú san:

—Xoó ña'a é k̄a'xi ú xu'u i ne, é divi ñā. T̄in nto ña, kunteka vá'a nto ña —ka'an ña.

⁴⁵ Dā xee Júdā sán ne, ura tsí i kué'en ñā mí ntitsí Jesuu, ká'an ñá ni ñā:

—¡Mastru! —ka'an ña.

Ē'xí ña xu'u Jesuu. ⁴⁶ Kidáá né, t̄in ña'a san J̄esuu.

⁴⁷ Ntá tsi uun ña'a ña ntitsí etsin ne, t̄avá ña káa ñā, da é'nte tu'un ña lo'xo ñá kade tsiñu iña tó'ó dutú san. ⁴⁸ Jesuú ne, kaka'an ñá ni ūn nt̄í nt̄í ña'a san:

—¿Nté kuān nto ódo nto káa ni ūtun é vext̄in nto ko? ¿Vá ña du'u ntú u? ⁴⁹ Nguentúvi itúv̄i ú ni ntō má ūkún kan, kanakuā'a ú nto ne, ña ni t̄in nto ko. Ntá tsi kuān koo kuvi vata koo é k̄untaa é ūve na'a Tú'un Xuva kō —ka'an ña.

⁵⁰ Kidáá ne, un nt̄í nt̄í ña ntini'i J̄esuú ne, xtuv̄i mii ña ña, ínu ña.

Na t̄i, na ínu

⁵¹ Uun na t̄i kuets̄i sá ne, ntik̄in ná Jesuu. Da mii doo kui'xín katinúu na. T̄in ña na ne, ⁵² dá xtuv̄i mii na dóo na. Koó da kant̄í na ínu na.

*Tuví Jesuu ntá'a tó'ó dutu**(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)*

⁵³ Íntēka ña Jesuu mí tuví dutu ñá odo nūu iña ñá Israee. N̄ataká nuu un nt̄í nt̄í tó'ó dutu ni ñáta n̄i

mastrú leí san. ⁵⁴ Pedrú ne, íntīkin íka ña Jesuu ún tsi da nté xee ña nú vi'í dutu ñá odo nūú san. Ítūví Pedru ni ña ntáde tsiñu iña dutu ñá odo nūú san nu kí'i kān mí ntátuní ña nchú'un kān.

⁵⁵ Tō'ó dutú san ni ūn ntíí ntíí ña tsiñu i ne, ntántukū nuu iní ña nēe é tsi'i kuétsi ña Jesuu, vata koo é na kuvī ña, ntá tsi ña ni ní'i ña. ⁵⁶ Ñá te da dīi ña'a da'ví ña ña dovete, ntá tsi ña ni kudadí e ntáka'an ñá ni ña nguī san. ⁵⁷ Iō ñá nakuntáñi ña é dā'ví ña dovete Jesuu, kaka'an ña:

⁵⁸ —Tékú nti é kaka'an Jésuú ne: “Nakatsín u xúkun ka'nu sa é de vá'a ña'a san. Tē kúvi uni ntúvi ne, naxntítsí u túku xukun é ña te ña'a kada vá'a ña”, ka'an kú ña —ka'an ñá'a san.

⁵⁹ Ntá tsi ña ni kudadí ña é un ntí'í e ntáka'an ña.

⁶⁰ Kidáā ne, nákuntítsí dutu ñá odo nūú san mé'ñū ña'a sán ne, kaka'an ñá ni Jēsuu:

—¿Ña kuví ntu nantiko koon é kuan ō ntáka'an ña'a sa iña o? —ka'an ñá, tsixe'e ña.

⁶¹ Ntá tsi Jēsuú ne, diin diin tsi katúvi ña. Nté uun tú'ūn ña ni ká'an ña. Kaka'an xtúku dutu ñá odo nūú san:

—¿Vá dīvin ntun é Cristu? ¿I'xá Xuva ntu ko ō? —ka'an ñá, tsixe'e ña.

⁶² —Dīvī u —ka'an Jēsuu—. Kiní nto ko, xu'u é vēxkúvi ú ñatīi, é kutūví u diñi kua'a Uvā ko, ña dóo ka'nu san. Kiní nto ko te nainu u mé'ñū viko san dī —ka'an Jēsuu.

⁶³ Dutu ñá odo nūú san ne, kūdiin ña é kuān ó kaka'an Jēsuu. Kātsin diin ña dú'nu ñá ne, kaka'an ña:

—Ñá vādá ntio ká ko ña'a, ña é tsi'i kuétsi ña sā'a.

⁶⁴ É tēkú nto é kuān nte kini o kaka'an ña tsí I'xá mii Xuva ko ñā ne, ¿nté ō ntádē kuení ntu nto? —ka'an ñá, tsixe'e ña ñá'a san.

Un ntíí ntíí ña'a sán ne, ntáka'an ña tsí kantio é kŭví Jesuu.

⁶⁵ Iō ñá ne, tĩ'vi díí ña Jesuu. Ēdí nuu ña doo ntuxnúu ña ne, da é'ni ña ña, ntáka'an ña:

—¡Ka'an ve xoo é'ni i o! —ka'an ña.

Un tsi nte ña ntáde kuenta xúkŭn sán ne, xē'e nuu ña nuu Jēsuú di.

Kaka'án Pedru tsi ñá ĩni ña xoo é Jēsuu

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Dá tuví dukuān Pedru nu kí'i kán ne, xée ũun ta'nu kade tsiñu iña dutu ñá odo nūu. ⁶⁷ ĩni tun tsí katuní Pedru nchú'un kán. Kaito nteé tun ña, kaka'án tun:

—Dĩvĩn né, dadĩi kaikan ni Jēsuu, ña vé'xi ñuú Nazaree —ka'án tun.

⁶⁸ Ntá tsi Pedrú ne, kaka'an ña:

—Ñá ĩní u ña; ntē ña katéku ko é káka'an nto —ka'an ña.

Kidáā ne, ku'éen ña xi'i kan. Ura tsí i kána lí'xī san. ⁶⁹ ĩní ta'nu kade tsiñu iña dutú san ña ne, kaka'án tun nī ña ntâñi:

—Ña sá'á ne, ña ntini'i Jēsuu —ka'án tun.

⁷⁰ Kaka'an xtúku Pedru tsí ña'a. Da kŭ e ví'i ne, kaka'an ña ntâñí san nī Pedru:

—Dĩvĩn nti'xen é ntini'in Jēsuu. Tsí dĩvĩn ne, ña ñuú Galilea —ka'an ña.

⁷¹ Kidáā né, eni ntu'ŭ Pedru kaká'an ña:

—Na ta'xi Xuva kō é ntō'o kó tē ña te nuu é ntaā i é káka'án u ni ntō e ñá ĩní u xoo é káka'an nto —ka'an ña.

⁷² Ura tsí i ne, kána xtuku lí'xī san. Kidáā náka'an Pedru nté ō ka'an Jēsuu ni ña tsí di'na dá kána lí'xī san uvi íto ne, úni íto ka'án Pedru tsi ñá ĩni ña xoo é Jēsuu. Dā náka'an ñā né, dōo éku ña.

15

Tuví Jesuu nuu Pílatu

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Dā tuví ne, nātaká nuu tó'ō dutú, ni ñata, nī mastrú leí, ni ūn ntíí ntíí ña tsiñu i san, ntatín ña nté koo víi ña ni Jēsuu. Kidáā né, kī'ní ña Jesuú ne, dā kue'en ni'i ña ña mí tuví Pilatu. ² Pilatú ne, tsixe'e ña Jēsuu:

—¿Dívin ntun é Rei iña ñá Israee? —ka'an ñá, tsixe'e ñá.

—Kuān ó vatā ó kaka'an —ka'an Jēsuu.

³ Dōó titín nuu i é ntátsi'i kuétsi tó'ō dutú san Jesuu. ⁴ Kidáā ne, kaka'an xtúku Pilatu ni Jēsuu:

—¿Ñā ntu kivi ká'an? Koton tsi ñá te da dīi núu ī e ntátsi'i kuétsi ña'a san o —ka'an ña.

⁵ Koó dā kúdu'va Pilatú san dá ña ni ka'an kué'en tsi Jesuu.

Kaka'an ña é kúví Jesuu

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Kuia kuíā dá kaxee víko e náka'an ñā'a san nté ō nakáku Xuva kō ña Israee san ñuú Egítō né, vatā xkoó ini Pílatú san ne, kanantīi ñá uun ña'a ña ñu'u kutū san, ntá tsi ña'a san ntaíkan ña xōo ñá'a é ntio ña. ⁷ Titín ña'a ñu'u kutu ña viūtun san ntuvi tsikan, tsí naá ña ni ña tsiñu ī sán ne, ē'ní ña ña'a. Uun ña'a ñā né, Barabaa nani ña. ⁸ Ñá te da dīi ña'á san xee ña, ntáka'an ñá ni Pílatu té nantīi ña uun ña'a ña ñu'u kutu viūtun san, vatā ó de ña kuia kuia dá kakuvi viko sā'a. ⁹ Kaka'an Pílatu ni ña'á san:

—¿Ntio ntu nto é nantīi ú Rei iña ñá Israee san? —ka'an ña.

¹⁰ Tsi kútuni Pílatu tsi tó'ō dutú san kune'u iní ña ni Jēsuu. Dukuān e ntáda ña ña kuenta ntá'a ña.

11 Ntá tsi tó'ō dutú san ne, ntáka'an ñá ni ñā'a san é ká'an ñá ni Pílatu é na nantī ña Barabaá san.

12 Kaka'an xtúku Pílatu ni ñā'a san:

—¿Nté ntu koo vií u ni ña sá'á kuan, ña e xntánteē ntó Rei iña ñá Israee? —ka'an ña, tsíxe'e ñā.

13 Koó da vāntiñi ñá'a san ntáka'an ña:

—¡Naxnteē ntó ña ntiká krusi kan! —ka'an ña.

14 Kaka'an Pílatu ni ña:

—¿Nté kui san? ¿Neé ntu kuetsi idé ña sá'a? —ka'an ña, tsíxe'e ñā.

Ntá tsi dā dií dií ka vāntiñi ñá'a san ntáka'an ña:

—¡Naxnteē ntó ña ntiká krusi kan! —ka'an ña.

15 Pílatu san ne, ña ni ntío ña é kūdiin ñá'a san ni ñá, ne, nantí ña Barābaa. Kidáā ne, kaka'an Pílatu ni sntadún san é na kāni ña Jesuu xó'o ūme ne, dá ntāda ña ña kuenta ntá'a sntadún san é na naxnteē ñá ña ntiká krusi.

16 Sntadún san ne, kue'en ní'i ña Jēsuu nu kí'i vi'i mē'ñú san. Kāna ña un ntíí ntíí sntadun, ñá ntoo ikān, na nātaká nuu ña. 17 Naxnūu ña Jesuú doo kue'e, ne, de vá'a ña le'e e kúvi ntuku íñū né, dā xntéku ña diki Jēsuu. 18 Ntáka'an sntadún san ni ñā:

—¡Ntiusi o, Rei iña ñá Israee! —ka'an na.

19 Kāni na chíin diki Jēsuú ne, tī'vi díí na ña di. Nakani iti ná nuu ña, ntaéni dikí na ña e ntaíko ñu'u na ñā. 20 Dā kúvi narkínteē ná ña ne, natāvá na doo kue'e é nuu ña, dā náxnūu na ña doo mii ña. Kidáā ne, kue'en ní'i na ñā é naxnteē ná ña ntiká krusi.

Dā náxnūeē ná Jesuu ntíkā krusi kan

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

21 Ítā nti'xin uun ña'a, ñá nani Sīmuun, úva Alējandru ni Rúfu, ña vé'xi ñuú Cirene. Xe'e kuétsi na sntadún san Simuun é na kuído ña krusi Jēsuu.

22 Kue'en ní'i na Jēsuu uun itsi mí nani Gōlgota, é kāni tú'un: Xkidiki Ntíxi. 23 Xé'ē na sntadún san é kō'o Jesuu ntúte tinti'o íā é kadāka ch'ó'ō é nanī mira. Ntá tsi ña ni xi'i ña. 24 Kidāā ne, nāxnteē ná Jesuu ntíkā krusi kan. Nāka'nté dava na doo ñá ne, dā nadikí nteē na, nee é ni'i na, xé un xé un nā. 25 Kaeku ñin tevāa nāxnteē ná Jesuu ntíkā krusi kan. 26 Dā de vá'a na ta'vi rkunū e nteé na'a kaka'an nee é kuetsí ña. Díkī krusí san xntée ná ta'vi rkunū san é ūve na'a kaká'an: “Rei iña ñá Israee”. 27 Xnteē ná uvi ña'a ñá du'u ntíkā krusí kán ñi é kúvi dadíi ña ni Jēsuu. Uun ña'a ñā ne, ntitsí krusi ña diñi datsin Jesuú ne, uun ña'a ñā ne, ntitsí krusi ña diñi kua'a ña. 28 Kuntāa vatā ó uve na'a Tú'un Xuva kō mí kaká'an: “Kuvi dadíi ña ni ña kini ntāa san”, ka'an.

29 Ña ntaíta ntí'xin sán ne, dōó kini ntáka'an ñá ni Jēsuu. Ntánakuiko ña díki ña, ntáka'an ña:

—Divín é kanakatsin xukún ka'nu sán ne dá naxntísin xtukun te kuvi uni ntúvi ne, 30 nakākún miin kúñu ō ve. Ntii nteen miin ntíkā krusí san —ka'an ña.

31 Tō'ó dutu ni mastrú leí san ne, narkínteē ñá Jesuú ñi. Ntánatíin mii ña:

—Kuvi nakakū ñá tuku ña'a sán ne, ntē ña kakúvi ntu ku nakāku mii ña kúñu ñā. 32 Tē Rei iña ñá Israee ntí'xe ña ne, o tē ña é taxnuu ntí'xe Xuva kō né, na ntii ntee mii ña ntíkā krusi kan. Kidāā ne, kini ó ne, kuinti'xe kō ñi —ka'an ña.

Ntuvi ñá'a, ñá uve ni'i ña ntíkā krusi kán ne, dōó kini ka'an ñá ni ñā ñi.

Dā xi'i Jēsuu

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

33 Dā ká'ñu ntuvi ne, un tsi da nte kaeku uni kuáa ne, kūneé da kaníi ñūxivi. 34 Ura tsíkan ne, un ntii tsí kéne Jesuu, kaká'an ña:

—Eluui, Eluui, ¿lama sabatani? (é kāni tú'un: Xuvā kó, Xuvā ko, ¿nté kui xtuvī mii ntó ko?) —ka'an ña.

³⁵ Dā téku ña ntâñi étsin sán ne, ntáka'an ña:

—Kini nto ña. Vata te kakana ña ña ka'án naa Xuva ko, ñá nani Elia —ka'an ña.

³⁶ Uun ña'a ñā né, kaxkainu ña kue'en ña, kuxnúu nto'o ña ti'nti dóo san iní ntute tinti'o ía, dā xnuu ntído ña dikí útun, dā xe'é ña é kō'o Jesuu. Kaka'an ña:

—Na koo mii nto ñā. Koto o ve te kī'xi ntí'xe Eliá san é nāntii nteé ña ña ntiká krusi kan —ka'an ña.

³⁷ Kidáā né, kāchu'u ntāa Jesuu, ntí'xi nuu kakan iní ñá ne, xí'i ñā. ³⁸ Ntáta ntāa dôxi é rkaa íko má ūkún ka'nu san. Nte díki i un tsi nte xe'e i ntíi. ³⁹ Uun tó'ō é uun sientu sntadún san ntitsí ña nuu Jéssuu. Dā iní ña nté ō xí'i Jéssuú ne, kaka'an ña:

—Nuu é ntāa ntí'xe i é ña sá'á ne, I'xá Xuva ko ñā —ka'an ña.

⁴⁰ Ntaíto díto ika ñadī'í san di. Ikān ntâñi Maria Madálena, María, di'i Sāntiau lú'nti ni enī ñá Joseé, ni ñadī'i, ñá nani Salūmeé di. ⁴¹ Ñadī'í sa'á ne, ntántikin ñá Jesuu é xntii ña ñā da itúvi ña ñuú Galilea. Dōo titín ka ñadī'í, ña xee ni'i Jéssuu ñuú Jerusaleen, ntâñi ñá di.

Dā intú'xi Jesuu

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Dā kuáa ntuvi vierné san, ntuvi é koo tú've tsí utén ne, ntuvi iō dá'na, ⁴³ xée Jōsee, ña vé'xi ñuú Arimatea. Ña sá'á ne, dōo ntaíko ñu'u ña'a san ña, tsí ña tsiñu i ña. Kantétu ña ntūvi dá kada kú've Xuva kō. Naxnuu ka'xi ñā nima ñá ne, kué'en ñā mí tuví Pilatu é ntākan ña kúñu Jéssuu. ⁴⁴ Koó

dā kúdu'va Pilatú san tsí e xi'i Jésuu. Kāna ña tó'ō sntadún san, tsíxe'e ña ña tē nuu é ntaā i é xi'i Jésuu.

⁴⁵ Kaka'an tó'ō sntadún san tsí nuu é ntaā i.

Kidāā ne, xé'e Pilatu ítsi é na nākuní'i Joseé san kúñu Jésuu. ⁴⁶ Joseé san ne, ñii ña doo vá'a é nāxnuu ta'án ña Jesuu. Nántii ntēé ña ña ntiká krusi kán, dā náxnuu tá'an ña ña doó san, dā xtúvi ntuvē ñá ña iní ñañā mí ete nuu ña iní xuú san. Xnuu ntí'u ñá xi'i ñañā san uun xuú ka'nu. ⁴⁷ Maria Madálena ni María, dí'i Jōséé ne, ntāñi ña, ntaíto dito ña mí kaintú'xi Jesuu.

16

Dā ntóto Jesuu

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Dā ntí'i ntuvi dá iō dá'na ne, Maria Madálena, María, dí'i Sāntiau lú'ntí sán, ni Salūmeé ne, ñii ña cho'o e dóo vá'a ñe'e é da'vi ña ata dóo é nuu ta'an kúñu Jésuu. ² Tēvaá du'va tsí da vé'xi tuví ntuvi domingú san ne, kué'en ñadí'í san nú ñañā Jésuu.

³ Ntánatín mii ñā:

—¿Xoó ntu kuví naxtuvī xio i xuu ka'nú san é kantí'u núu xi'i ñañā san? —ka'an ña.

⁴ Dā íto ña ne, ñá kantí'ú ka xuu ka'nú san xi'i ñañā san. ⁵ Kí'vi ña iní i kán né, iní ña tsí tuví uun ñatí'í diñi kua'a ñañā san. Nuú ña doo kani, doo kui'xin. Ña dí'í san ne, dōo u'v'í ña. ⁶ Kaka'an ñatí'í san ni ñā:

—Ñá ku u'v'í nto. Iní u tsí ntánantuku nto Jésuu, ña ñuú Nazaree, ña é intée ntiká krusi kan. Xôxó ka ña í'a. É ntóto ña. Koto nto mí inuu ntú'xi ña. ⁷ Kue'ēn ntó, kukoto nto Pedrú, ni ña ntini'i Jésuu, tsí e dí'na ña kodo nuū ñá nu'u ñá ñuú Galileá ne,

ikan nakinī ntó ña, vatā ó kāka'an ñá ni ntō —ka'an ñátí san.

⁸ Ntaka ñadí'í san nú ñaña kān ne, koó dā ntaínu ña kue'en ña. Un vá'a tsi ntaní'í ña, tsi dóo ntaú'vī ña. Nté uun ña'a ña ni ka'an ní'í ña, tsi dóo u'vī ña.

*Dā xee Jéssu mí ntitsí María Madálena
(Jn. 20:11-18)*

⁹ Dā ntóto Jesuu ntuvi domingú ne, di'na ntii dító ña nuu Mária Madálena, ñivi ñā é natāva Jesuu ú'xē é ña vá'ā san é ñū'u nima ña kídaā. ¹⁰ Kué'en Māriá san mí ntoo ña ntini'í Jēssu. Dōó ntoo nta'xa ña ne, dōo ntaéku ña. Kaka'an María san ni ña tsí e ntóto Jesuu. ¹¹ Ntá tsi da téku ña é kántíto Jesuú ne, ñá ni kuintí'xe ña ña. Kuān te kaká'an María tsí mii ñā íni ña Jesuú ne, ñá ni kuintí'xe ña ña.

*Uvi ñá'a ña ntini'í Jēssu íni ña ña
(Lc. 24:13-35)*

¹² Rkontúví ne, ntii dító xtúku Jesuu nuu uvi ñá'a ña ntini'í ñā da ntaíka ña itsi má ku'u kān, ntá tsi e túku ito ña. ¹³ Ntuvi ñá sá'á ne, kué'en ña, kúkóto ña ña nguii sán tsi íni ña Jesuu. Ntá tsi ña ni kuintí'xe ña ña di.

*Kaka'an Jéssu ni ña ntini'í ñā nté koo víí ña
(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)*

¹⁴ Rkontúví ne, ntii dító Jesuu mí ntoo u'xi ñn ña'a ña ntini'í ñā, ntaé'xi ña. Dē tí Jesuu ni ña tsi dóo ka'xī nima ñá, tsi dóo lo'o ñā é kuintí'xe ña e ntóto ña, kuān te ntáka'an ñá'a san tsí é íni ña ña.

¹⁵ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Kue'ēn ntó ve, kuka'an nto tú'ūn va'á san kuenta iñá ko ni ūn ntíí ntíí ña'a san dá kanií ñūxivi. ¹⁶ Xoó ña'a é kuintí'xe ña ne kutsi ntute ña ne, nakākú Xúva ko ñā. Ntá tsi xoó ña'a, ña é

ña kuintí'xe i ne, ñá kada ka'nū iní Xuva ko ni ña kuētsí ña. ¹⁷ Xoó ña'a é kuinti'xe ña ne, kuvi vií ña nakuitā ñá e ña vá'ā san kuenta iñá ko. Kuvi ka'an ña tú'ūn xee e ñá ini ña. ¹⁸ Te kurkāa ña koó ne, o te kō'o ña é kadāka cho'o é kaxi'i ó san ne, ña kúvī ña. T̄in nta'a ñā ña nchokuví ne, ntuvá'a ña —ka'an ña.

Dá kūntāa Jesuu é dukún kān

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Kidāā né, dā kúvi ka'an Tó'o ko Jēsuu ni ña nt̄iní'i ñā ne, kúntāa ña e dukún kān, kunakutúvi ña diñi kua'a Xuva kō. ²⁰ Ña nt̄iní'i ñā ne, kué'en ña, kūka'an ña tú'ūn va'á san iñā Jēsuu dá kan̄i ñūxivi. Tō'ó ko Jēsuú ne, xntii ña ñā ne, xé'e ñā é kūtuni ñá'a san tsí nuu é ntaā i é ntáka'an ñá, tsi xé'e ñā é kúvi vií ña nuu i e dóo na'nu san. Kuan tsī kaa é kā'án u ni ntō.

**Tū'ún xuva kō vatā ó ntáka'an ña ñuú
Coatzospan
New Testament in Mixtec, Coatzospan
(MX:miz:Mixtec, Coatzospan)**

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Coatzospan

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Coatzospan

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

8f775598-56d9-56fd-966e-15e054d2f275